

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Sociálně-právní aspekty imigrace a integrace cizinců
v České republice v souvislosti se vstupem do EU
a Schengenského prostoru.**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:
Bc. Martin Benda

Znojmo 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Sociálně-právní aspekty imigrace a integrace cizinců v České republice v souvislosti se vstupem do EU a Schengenského prostoru“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Znojmo 17. 2. 2010

Bc. Martin Benda

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi profesionální pomoc a příjemnou spolupráci při zpracování mé diplomové práce.

Také bych rád poděkoval celému kolektivu vedení i pedagogickým pracovníkům Institutu mezioborových studií Brno za vysokou úroveň přípravy materiálů a skript pro studium a výuku.

Rovněž musím poděkovat své rodině za trpělivost a pochopení, kterého bylo zapotřebí v průběhu celého studia.

Bc. Martin Benda

OBSAH

Úvod.....	5
1. Základní přehled stavu cizinců v rámci České republiky i Evropské unie.....	7
1.1 Přehled stavu v České republice	8
1.2 Přehled stavu v Evropské unii.....	15
1.3 Srovnání stavu před a po vstupu ČR a dalších zemí do EU a Schengenského prostoru.....	20
2. Vstup a pobyt na území české republiky a jejich právní aspekty.....	25
2.1 Vstup na území České republiky.....	25
2.2 Pobyt na území České republiky.....	27
3. Život cizinců v České republice.....	32
3.1 Edukační ukazatele trvale a přechodně žijících cizinců v ČR.....	32
3.2 Trestná činnost cizinců	36
3.3 Uplatnění cizinců a samotná integrace do společnosti	43
4. De lege lata – de lege ferenda.....	50
5. Vyhodnocení a analýza empirického šetření cizinecké problematiky	52
6. Možnosti řešení a připravenosti na možné problémové aspekty integrace a začleňování cizinců do společnosti	68
Závěr	70
Resumé.....	72
Anotace	73
Seznam literatury a informačních zdrojů	74
Seznam příloh	76

Úvod

Téma integrace a imigrace cizinců obecně vzato je (ač se to v prvopočátku ne zcela jednoznačně jeví) téma, které se dotýká každého z nás. Pokud zmiňuji slovo cizinec, mám tedy na mysli osoby – cizince, pobývající na území České republiky legálně. Těch, kteří u nás žijí nelegálně je však také mnoho a budu jim věnovat určitou část své práce. Samotná integrace cizinců a tím jsou myšleni také občané Evropské unie žijící u nás (tento pojem bude později vysvětlen) je již vlastně konečná či finální fáze složitého procesu. Nedílnou součástí této integrace je zcela nepochybně také vzdělávání cizinců. Do této kategorie můžeme zařadit rovněž pochopení našich kulturních a společenských zvyklostí a tradic, pracovní zařazení a další aspekty, které budou rovněž v několika kapitolách širěji popsány, neboť mou snahou je co možná nejsrozumitelněji vysvětlit a přiblížit cizineckou problematiku a legislativní proces v této oblasti.

Samozřejmě je třeba také specifikovat či definovat problémy, které jsou v tomto procesu dílčí, tedy zaměřit se na samostatné okruhy problémů, které nastanou v určité fázi imigrace (ať už směrem na území České republiky nebo vně) nebo také při integraci do běžného života. A to jak v kontextu České republiky, tak v kontextu celé Evropské unie. Není jediná evropská země, která by se s těmito problémy nesetkávala a neřešila je (ať už v menší či větší míře). Nejsme tedy jako Česká republika osamoceni v tomto složitém procesu. Ovšem na rozdíl od zemí směrem na západ, které mají s migračními vlnami a cizineckou problematikou vůbec větší a delší zkušenosti, je naše republika teprve na startu. Bohužel v době sjednocování Evropy je pro nás získávání zkušeností a uvádění jich do praxe o to složitější.

Cílem či snahou této diplomové práce by mělo být v první řadě zanalyzovat a popsat stav cizinců obecně, rozvinout tuto oblast také na jejich vzdělávání, protiprávní (či trestnou) činnost, začlenění, pracovní zařazení a konečnou integraci do společnosti. Dále rovněž pochopení a definování aspektů spojených s uvedenými problémy a možnosti jejich řešení. Měla by také dát určitý návod jak se vyrovnat se skutečností, že integrace cizinců respektive občanů Evropské unie je součástí každodenního života každého Evropana a smířit se s tím, že tento proces zcela jistě neustane, ba právě naopak bude s největší pravděpodobností stále sílit.

Jako jedna ze stěžejních statí mé práce je také empirické šetření, které jsem pojal především z pohledu našeho českého občana, který je vtažen, ať už si to přál či ne, do tohoto

světa imigračních a integračních procesů. S tím jsou spojeny různorodé otázky názorovosti na danou problematiku a cizince vůbec. Současně jsem okrajově toto empirické šetření zaměřil na oblast rasismu a xenofobie. Rovněž byl dán prostor otázkám, týkajícím se samotného přistoupení České republiky do Evropské unie a Schengenského prostoru. Jako základní hypotézu, kterou jsem chtěl mým výzkumem ověřit, byla otázka, zda se názory či odpovědi respondentů (našich občanů) přibližují politice naší vlády, jejich postojů a oficiálních stanovisek státních institucí jako celku. Tuto analýzu (dotazník) jsem pojal formou mnou vytvořených webových stránek, čímž jsem se snažil dosáhnout co možná největší míry pravdivých odpovědí. Více k metodologii internetových dotazníků zmiňuji u konkrétního rozboru odpovědí (viz dále).

Rovněž v rámci této diplomové práce zmiňuji problematiku práce cizinecké policie a to nejen z pohledu mne, jakožto bývalého příslušníka této služby, ale také z pohledu samotných cizinců, kteří s touto složkou přicházejí, přicházejí nebo budou přicházet do styku. I tuto kategorii lze rozdělit do dvou samostatných rovin. V první řadě se jedná o osoby žádající nějakou službu (např. udělení dlouhodobého či trvalého pobytu) a na druhé straně je to poloha, kdy služba cizinecké policie působí jako represivní složka, tedy např. osoby jsou kontrolovány z hlediska oprávněnosti pobytu nebo platnosti svých dokladů a podobně. Obě tyto polohy mají své specifické znaky a problematická místa, o kterých v celé jejich šíři nemá každý z nás zcela konkrétní či reálnou představu.

Ve své práci se často opírám o statistická data vyjádřená v názorných grafech nebo tabulkách apod. Ty je možno v publikacích typu diplomové práce zařazovat na závěr ve formě příloh nebo přímo do textu. Já jsem zvolil ve většině případů umístění těchto atributů přímo do textu práce. Vede mne k tomu moje vlastní zkušenost, neboť neustálé listování a hledání odkazovaného materiálu působí do značné míry rušivě a neprakticky a narušuje celkovou kontinuitu čteného textu.

Na závěr úvodní části ještě považuji za důležité podotknout, že tato diplomová práce byla tvořena z údajů, kdy se měnila zásadním způsobem struktura, organizace a celková podoba cizinecké policie, včetně jejího názvu (do 31. 12. 2007 – Služba cizinecké a pohraniční policie - SCPP, nyní již jen Služba cizinecké policie - SCP, v dalším textu jen cizinecká policie nebo zkratkou SCP). O některých zásadních změnách viz dále.

1. Základní přehled stavu cizinců v rámci České republiky i Evropské unie

Tuto problematiku je vhodné rozdělit na dvě samostatné části. Stav, který je v naší republice a stav, který je v rámci celé Evropské unie. Především druhá část (tedy celkový pohled na Evropskou unii) je z pohledu relevantnosti údajů značně závislá na spolehlivosti zdrojů, které přispívají do statistických přehledů, ukazatelů a statistik vůbec. Zmiňuji to z toho důvodu, že jsem mohl několikrát nahlédnout do těchto konkrétních dat. Jednalo se o data, jež shromažďuje Eurostat – což je zkrácený, ale běžný název pro Evropský statistický úřad sídlící v Lucemburku. Je formálně podřízen Komisi Evropské unie. Jeho účelem je připravovat statistická data pro potřeby celé EU a harmonizovat statistickou metodiku ve všech členských státech. Dva z jeho hlavních úkolů jsou:

- připravovat makroekonomická data pro Evropskou centrální banku, podporující její měnovou politiku eura
- připravovat regionální data v klasifikaci NUTS (Statistických územních jednotek), podporující strukturální politiku EU.

Eurostat byl již několikrát silně kritizován. Jako příklad uvedu např. rok 2004, kdy oznámil tehdejší ředitel, Michel Vanden Abeele, že podklady řecké vlády, na jejichž základě bylo Řecko přijato do měnové zóny eura, byly masivně falzifikovány.¹

Sám jsem měl možnost několikrát zpracovávat uvedené statistické údaje a přehledy a je třeba zmínit, že některé členské země (mohu zde zmínit např. Řecko, Itálii nebo Španělsko) měly mnohokrát velmi neúplné informace či data.

Samozřejmě jsou obě části (jak data EU, tak data České republiky) vzájemně v několika ukazatelích velmi úzce spjatá, aby bylo možné relevantně a pokud smysluplně porovnat obě polohy pohledů na daný vývoj v dané oblasti.

¹ Kotrba Štěpán - internetový portál Britské listy - 9. 7. 2007, Transparency International: Korupce přes státní rozpočet? - <http://www.blisty.cz/art/35126.html>

1.1 Přehled stavu v České republice

V České republice je pobyt cizinců řešen zákonem číslo 326 z roku 1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (*dále jen cizinecký zákon*). To, že se jedná opravdu o problematiku, která je velmi „živá“ a neustále se měnící a vyvíjející svědčí fakt, že uvedená zákonná norma se již dvacet sedm krát novelizovala¹. Není samozřejmě jediným zákonem, který upravuje uvedenou problematiku. Další norma, konkrétně řešící oblast tzv. „azylantů“ je zákon č. 325 z roku 1999 Sb., o azylu a o změně zákona číslo 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (*dále jen zákon o azylu*). Nutno poznamenat, že i tento zákon byl již dvaadvacet krát novelizován².

Jak z uvedeného vyplývá je četnost změn či novelizací velkým problémem nejen pro samotné cizince a osoby, kterých se tyto právní normy týkají, ale také obrovským problémem pro samotnou státní správu v tomto případě konkrétně cizineckou policii, neboť na tyto změny musí co nejrychleji reagovat a postupovat dle těchto změn. Značným problémem kupříkladu mohu uvést častou změnu různých formulářů potřebných pro vyřízení pobytových záležitostí. Tím pádem se dotýkáme i ekonomické oblasti tohoto problému.

Rád bych uvedl několik citací z uvedeného zákona č. 326/1999 Sb. a vysvětlil některé pojmy k pochopení této problematiky a tím také správného vysvětlení mnohdy zdánlivě jasných a známých skutečností. Což může sloužit pro osvětlení této problematiky nejen laické veřejnosti, ale také např. státních složek a jejich úředníků, kteří si opravdu velmi často některé pojmy vysvětlují jinak, než tomu ve skutečnosti je.

Definice cizince:

§ 1 odstavec (2) – Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie – tedy občan Evropské unie je ve smyslu tohoto zákona cizincem a také se tímto způsobem o něm budeme dále zmiňovat. Samozřejmě se v souvislosti s přistoupením České republiky do Evropské unie velká část některých ustanovení zákona č. 326/1999 Sb. nevztahuje na občana Evropské unie nebo je omezena či nějak upravena.

¹ Tento údaj platí ke dni 21. 1. 2010.

² Tento údaj platí ke dni 31. 12. 2009.

Vstup na území:

§ 3 odstavec (1) – Cizinec je oprávněn vstoupit na území přes hraniční přechod v místě a čase určeném k provádění hraniční kontroly – po přistoupení České republiky k Schengenské dohodě (viz dále) jsou za hraniční přechody považovány již pouze mezinárodní letiště.

Hraniční kontrola:

§ 4 odstavec (1) Cizinec je povinen podrobit se hraniční kontrole bez odkladu po překročení státních hranic, pokud je hraniční kontrola prováděna na území, nebo překročit státní hranice bez odkladu po ukončení hraniční kontroly, pokud je prováděna mimo území. Na vnitřní hranici se hraniční kontrola provádí v případě přijetí rozhodnutí vlády o zajišťování ochrany vnitřních hranic podle zvláštního právního předpisu – v této souvislosti bych rád podotkl, že v rámci kampaně ke vstupu České republiky do Evropské unie byla v médiích mylně interpretována informace o volném pohybu osob v okamžiku vstupu ČR do EU¹. Toto bylo zvláště v prvních měsících po vstupu v roce 2004 velkým překvapením nejen cizinců, ale také občanů České republiky a způsobovalo to nemalé problémy i cizinecké policii.

Dále bych mohl citovat několik dalších ustanovení, které jsou mnohdy mylně pochopena či vykládána, ale k tomu tato práce není předurčena. V této části jde pouze o základní pochopení pojmu cizinec a jeho prvopočátek pobytu na našem území (tedy ve smyslu legálního vstupu a pobytu).

Zvláštní postavení mají v České republice (a nejen zde) cizinci, kteří požádali o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany. Ti jsou z působnosti zákona č. 326/1999 Sb. vyjmuti a řídí se zákonem číslo 325/1999 Sb. – zákon o azylu.

Jaký je vůbec stav cizinců v České republice, pokud se ptáme na legální pobyt jako takový? Pokud budeme vycházet z oficiálních dat cizinecké policie, zjistíme, že po tzv. „sametové“ revoluci (tedy po roce 1989) čísla vyjadřující počet trvale či dlouhodobě žijících cizinců na území České republiky rapidně stoupla a tento trend neustále roste. Určitým milníkem se rovněž stal vstup České republiky do Evropské unie, kdy se legislativními změnami (ať už máme na mysli právní normy České republiky nebo samotné Evropské unie a jejich zákonodárných institucí) změnila určitá struktura jednotlivých státních příslušností

¹ volný pohyb osob pro Českou republiku nastal v okamžiku přistoupení ČR k tzv. Schengenské dohodě (úmluvě) – poznámka autora, viz dále.

cizinců, ale i počtu určitých druhů pobytu. Pojdme se tedy detailněji podívat na uvedenou problematiku.

Dle portálu www.demografie.info byla Česká republika do roku 1989 (bereme v úvahu tehdy celou Československou socialistickou republiku) uzavřená země. Byl problém se odtud legálně vystěhovat a státní aparát nebyl ani příliš nadšen z navrátilců – Čechů nebo dokonce cizinců, kteří se zde chtěli usadit. Pokud bereme Českou republiku jako dnešní celek, největší část objemu jejího vnějšího stěhování tvořilo stěhování se Slovenskem. Je to pochopitelné - byli jsme jeden státní celek a nebyly kladeny žádné překážky stěhování. Tato migrace se Slovenskem byla vcelku dobře podchycena, protože (stejně jako je tomu dosud u vnitřního stěhování), obec, do které se někdo přistěhoval, informovala prostřednictvím tzv. Odhlašovacího lístku obec, ze které se tento člověk vystěhoval a statistické „Hlášení o stěhování“ bylo na Český statistický úřad zasíláno z obce přistěhování. I legální zahraniční migrace byla dobře podchycena mimo jiné také proto, že na státních hranicích existovala totální kontrola všech osob a vozidel a velmi dobře fungovala také Státní bezpečnost se svými zpravodajskými kanály.

Problém samozřejmě byl s podchycením nelegální (tj. nedokumentované) zahraniční migrace, kterou se vždy podařilo přibližně podchytit až při Sčítání lidu, domů a bytů za celé desetileté období. Při sčítání 1961 takto oproti desetileté bilanci chybělo 113 tisíc osob, v roce 1970 chybělo 117 tisíc, v roce 1980 43 tisíc a v roce 1991 téměř 60 tisíc osob¹.

Zde bych si ještě dovolil malou odbočku či chcete-li poznámku k době před rokem 1989. Jak jsem již naznačil, z pohledu migrační politiky byla situace v tehdejším Československu se zjišťováním statistických dat v porovnání s dnešním stavem, řekl bych velmi snazší a jednodušší a to především co se týče migrace do tzv. západního světa. Zde byly kontroly na státních hranicích opravdu velmi přísné a tak i počty migrujících osob jak do naší republiky, tak do zahraničí byly velmi přesné. Nutno podotknout, že včetně konkrétních jmen a dalších informací, které o každém občanu, který vyjížděl na „západ“ od naší republiky byly vedeny a shromažďovány. Jak mi potvrdili moji bývalí kolegové sloužící na jednom z takovýchto „mostů“ (hraniční přechodů) do Rakouska, nezřídka se dokonce zacházelo k operativním praktikám tehdejší Státní bezpečnosti. Jednalo se např. o zjišťování stavu tachometru automobilu, měřeními rozhovory se zjišťovaly vztahy a kontakty na další osoby nebo také připevnění elektronického sledovacího zařízení k vozidlu a další. Vycestovat pro obyčejného člověka byl značný problém. Mnohokrát byla tato snaha „zaštitěna“

¹ Daniel Hůle, Emigrace v kontextu legislativních a metodických změn, 30. 7. 2005, internetová portál www.demografie.info – (http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=122)

podepsáním spolupráce právě se Státní bezpečností. Bohužel i proto se na těchto seznamech (spolupracovníků Státní bezpečnosti) po roce 1989 objevilo tolik lidí. Jako přiblížení této doby jsem si dovolil zařadit do mé práce dvě ilustrující fotografie z této doby. Obě dvě zachycují hraniční přechod Hatě někdy v osmdesátých letech. Fotografie č. 1 - směr do Rakouska a fotografie č. 2 - nákladní vozidlo, které je právě kontrolováno směrem do tehdejšího Československa.

Fotografie č. 1

Starý hraniční přechod Hatě (pohled směrem do Rakouska)
Autor neznámý

Fotografie č. 2

Starý hraniční přechod Hatě (pohled směrem do tehdejší ČSSR)
Autor neznámý

Po otevření hranic po roce 1989 vzrostla celkově mobilita občanů České republiky (i když ta je stále v porovnání s mobilitou např. občanů Polska, Rumunska, Bulharska nebo

i Slovenska nižší). Legislativa týkající se občanů České republiky se v oblasti stěhování od počátku 90. let nezměnila (když odhlédneme od zrušení povinnosti hlášení místa přechodného pobytu a jeho změny, která stejně na statistiku stěhování neměla vliv).

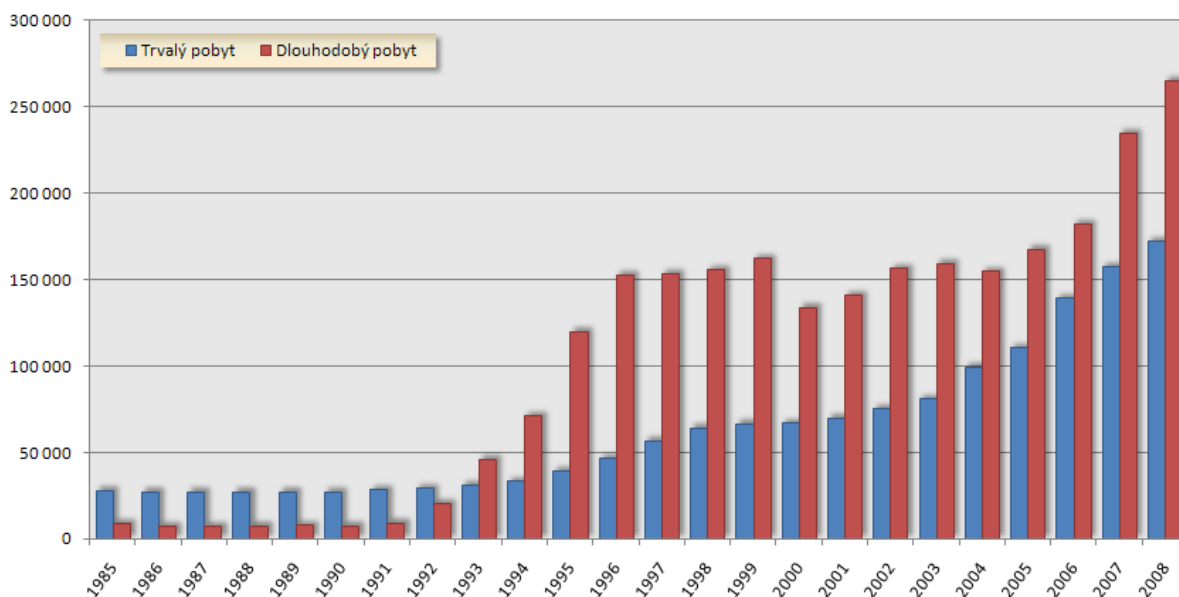
Zároveň se Česká republika otevřela, tak že bylo možné, aby se sem stěhovali cizinci. V následující *tabulce č. 1* a *grafu č. 1* je vidět vývoj počtu cizinců v ČR evidovaných cizineckou policií od roku 1985 do roku 2004 (stav vždy k 31. 12. jednotlivých let v tisících). Jak je jednoznačně patrné z uvedeného grafu (umístěného přímo zde v textu, jak již bylo uvedeno, ze zcela praktických důvodů, tedy ne až na konec práce, jak tomu mnohdy bývá), jsou data o zmiňovaných počtech cizinců pobývajících u nás, řekl bych až neuvěřitelná. Vždyť v roce 1985 je celkový počet cizinců na našem území **37 177**. Oproti tomu je v roce 2007 toto číslo **392 315**, což je více než desetinásobný nárůst!. Tento graf je však velmi vypovídající či ilustrující o jiné skutečnosti. V uvedeném časovém období se totiž radikálně změnil poměr dlouhodobých pobytů vůči trvalým. Zatím co v roce 1985 tvořil dlouhodobý pobyt **25%** z celkového počtu, v roce 2007 se tento ukazatel změnil na zhruba **60%**. Neboli dnes jsou v České republice z větší části přihlášení (pobývají zde) cizinci v rámci dlouhodobých pobytů. Jak si tento jev či stav můžeme vysvětlit? Nepochybně je to způsobeno danou legislativou, která v roce 1985 byla nepochybně zcela jinak koncipována a zaměřena zcela jiným směrem. Zjednodušeně řečeno, bylo velmi složité získat pobyt na tzv. dlouhodobá víza. Bohužel se mi nepodařilo získat přesné znění předpisu, podle kterého se v roce 1985 přesně postupovalo.

Rok	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Trvalý pobyt	27 892	27 278	27 310	27 320	27 325	27 204	28 457	29 145	31 072	33 164	39 242	46 388
Dlouhodobý pobyt	8 891	7 146	7 263	7 615	7 899	7 695	9 204	20 428	46 070	71 179	119 965	152 764
Celkem	37 177	34 803	34 933	35 298	35 561	35 198	38 002	49 957	77 668	104 343	159 207	199 152

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Trvalý pobyt	56 797	64 352	66 754	66 855	69 816	75 249	80 844	99 467	110 598	139 185	157 512	172 191
Dlouhodobý pobyt	153 514	155 835	162 108	134 096	140 978	156 359	159 577	154 827	167 714	182 271	234 803	265 374
Celkem	210 311	220 187	228 862	200 951	210 794	231 608	240 421	254 294	278 312	321 456	392 315	437 565

Tabulka č. 1

Počet cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem na našem území v letech 1985 až 2008
(zdroj – Český statistický úřad, Ředitelství služby cizinecké policie PČR, 2010)

Graf č. 1

Počet cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem v letech 1985 – 2008
(zdroj – Český statistický úřad, Ředitelství služby cizinecké policie PČR, 2010)

Legislativní řešení pobytového režimu cizinců se však i po změně režimu změnilo několikrát (jak bylo již uvedeno). Do konce roku 1992 platil zákon č. 68/1965 Sb., o pobytu cizinců na území Československé socialistické republiky. Vstup cizinců na území ČSSR byl povolen jen na základě uděleného víza. Zákon neobsahoval ustanovení týkající se délky trvání víz nebo povolení k pobytu. Tento zákon byl nahrazen zákonem č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní republiky. Ten rozlišoval tzv. krátkodobá (do 180 dní), dlouhodobá (od 180 dní do 1 roku s možností prodloužení) a trvalá (s platností na 10 let) povolení k pobytu a poněkud podrobněji vymezoval práva a povinnosti cizinců i ostatních účastníků řízení o pobytovém režimu. V České republice tento zákon platil až do roku 1999, kdy byl nahrazen v současnosti platným zákonem č. 326/1999 Sb. Jedná se o zákon značně detailní a zpočátku byl velmi přísný a restriktivní. To se odrazilo ve výrazném poklesu počtu cizinců pobývajících v České republice mezi 31. 12. 1999 a 31. 12. 2000 (až na konci roku 2002 dosáhl počet cizinců v České republice vyšší hodnoty než na konci roku 1999). Povolení k pobytu (kromě povolení k trvalému pobytu) se změnila na víza. Rozlišovala se víza krátkodobá (několik různých typů víz s platností do 90 dní) a víza nad 90 dní s platností do jednoho roku a možností prodloužení. Zákon sice platí dodnes, ale platí v podobě značně odlišné od původního znění zákona. Nejvýznamnější z novel tohoto zákona byla tzv. Euronovela, která připravovala pobytový režim cizinců v České republice na vstup ČR do EU (rozlišení občanů EU a jejich rodinných příslušníků a občanů třetích zemí). Nově je pro občany 3. zemí zaveden dlouhodobý pobyt (namísto prodloužování víza nad 90

dní). U občanů EU existuje kromě trvalého pobytu nově ještě tzv. pobyt přechodný. Jeho vyřízení je však dobrovolné a občany EU k vyřízení nelze nutit, což se v současné době jeví jako velmi problematické. Pokud si přechodný pobyt nevyřídí, je občan EU evidován jen na základě oznámení ubytovatele a do záznamů o stěhování se nedostane. Ještě bych tuto skutečnost mohl popsat zcela jednoduše asi tak, že občan EU může pobývat na našem území bez jakéhokoliv oznámení úřadům (ať už kterýmkoli).

V roce 2006 se začala cizinecká policie připravovat na záměr vlády České republiky a to přistoupení k tzv. Schengenské dohodě¹. „Země Schengenu“ (jak se zkráceně používá) zavedly pro celou oblast společnou vízovou politiku a dohodly se na zavedení účinných kontrol na svých vnějších hranicích. Na vnitřních hranicích lze po omezenou dobu provádět kontroly jen tehdy, pokud si to vyžaduje zachování veřejného pořádku či vnitrostátní bezpečnosti. V souvislosti s touto přípravou musela a nadále musí cizinecká policie přijímat nové legislativní předpisy, které odpovídají tzv. Schengenskému hraničnímu kodexu. Bohužel náš současný právní systém neumožňuje pružně reagovat na tyto potřeby a tak je pro cizineckou policii velmi problematické skloubit naši legislativu s legislativou Evropské unie.

Změny v metodice statistiky stěhování jsou také podchyceny v legislativě (konkrétně v zákoně č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě v platném znění) a vycházely především z Doporučení OSN ke statistice zahraniční migrace z roku 1998 a připravované směrnice EU o statistice zahraniční migrace. Doporučení ke statistice zahraniční migrace zavádějí pojem "země obvyklého bydliště" (země, v níž člověk pobývá po dobu delší než jeden rok) a rozlišuje turistiku (změna místa pobytu v délce do 90 dní) a migraci na krátkodobou (od 90 dní do 1 roku) a dlouhodobou (od 1 roku výše). Hlavní důraz je kladen na migraci dlouhodobou. Doporučení také obsahují taxonomii mezinárodní mobility.

¹ Schengenská dohoda (úmluva) je základním aktem o postupném rušení kontrol na společných hranicích, který v roce 1985 podepsalo mimo rámec EU pět členských států EU (Belgie, Německo, Francie, Lucembursko a Nizozemsko). Schengenská úmluva podepsaná v roce 1990 je prováděcím aktem dohody z roku 1985, stanovující rušení kontrol na vnitřních hranicích signatářských států, vytvářející společná pravidla pro kontroly na vnějších hranicích a zavádějící průvodní opatření, která umožňují zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Schengenská úmluva vstoupila v platnost v roce 1995 a vstupem Amsterdamské smlouvy v platnost v květnu 1999 byla začleněna do rámce Evropské unie.

1.2 Přehled stavu v Evropské unii

Situaci v České republice tedy rámcově známe. Jak je tomu ale v Evropě, jakožto jednom spojeném společenství, kterého jsme dnes již rovněž stali součástí? Tento stav zdařile popisuje zajímavá publikace s názvem **Příručka o integraci pro tvůrce politik a odborníky z praxe** (Jan Niessen a Yongmi Schibel, Skupina pro migrační politiku Evropské komise, 2004). Cituji:

V celé Evropě včetně nečlenských zemí Evropské unie jsou dnes státy konfrontovány s podobnými problémy integrace přistěhovalců do společnosti, jako je tomu u nás. Jedná se o stále významnější a velmi složitý a citlivý problém. Vzhledem k prognóze postupného stárnutí a úbytku obyvatelstva je rozsáhlejší imigrace do Evropy v nadcházejících letech nejen pravděpodobná, ale také nezbytná. Integrace přistěhovalců má zásadní význam pro sociální soudržnost a hospodářský rozvoj. Aby se přistěhovalci cítili být součástí naší společnosti, je nutné jim poskytnout spravedlivé zacházení a správné nástroje k plné účasti v životě našich společností. Integrace je nepřetržitý oboustranný proces, který se opírá o vzájemná práva a odpovídající povinnosti cizinců či přistěhovalců i hostitelské společnosti. Jako reakci na tyto skutečnosti se pravidelně scházejí odborníci z členských států v rámci národních kontaktních míst pro integraci a vyměňují si zkušenosti a návrhy řešení zmíněných problémů. Jsou vydávány jakési příručky o integraci, které předkládají celé soubory příkladů praxe a postupů úspěšné integrace prováděné v Evropské unii. Osvětlují řadu jednotlivých projektů a programů, které se provádějí po celé Evropě na vnitrostátní, regionální a místní úrovni a nabízí některé obecné závěry a obecná poučení.

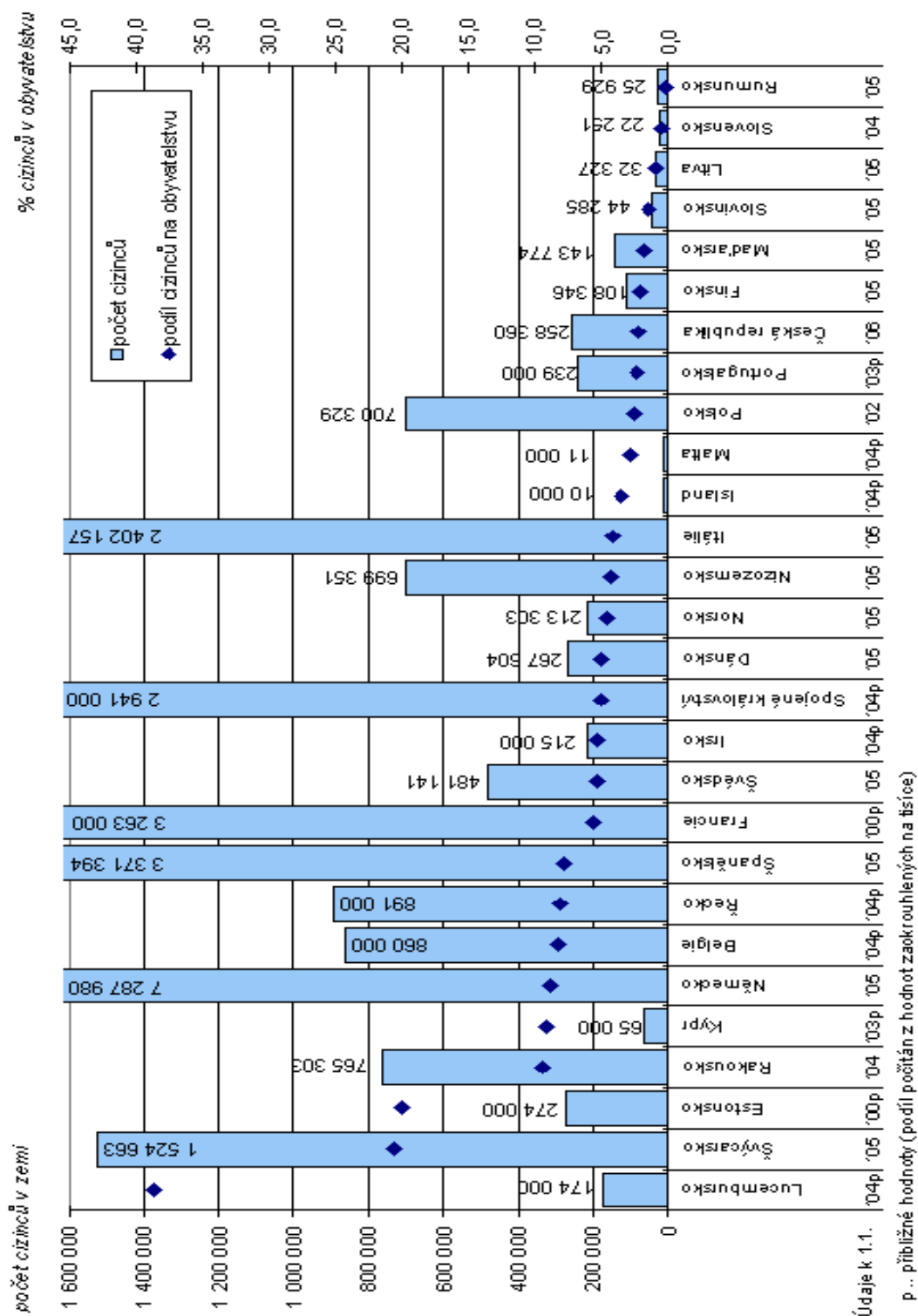
Jedná se o jednu ze zásadních či významných dokumentů zpracovaných pro potřeby Evropské komise (konkrétně pro Generální ředitelství pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost). Jak sám tvrdí jeden z autorů - *“příručka předkládá celý soubor příkladů dobré praxe a postupů úspěšné integrace prováděné v Evropské unii. Vrhá světlo na řadu jednotlivých projektů a programů, které se provádějí po celé Evropě na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, a nabízí některé obecné závěry a obecná poučení“*. Myšlenka vypracovat příručku o integraci se zrodila na soluňském zasedání Evropské rady v červnu 2003, kde hlavy států a vlád zdůraznily význam rozvoje spolupráce a výměny informací v rámci nově založené Skupiny národních kontaktních míst pro integraci. S úmyslem vytvořit strukturu uvedené výměny informací a dosáhnout určitých konkrétních výsledků, z nichž by

mohly členské státy čerpat při tvorbě a šíření politických iniciativ směřujících k úspěšnější integraci, bylo rozhodnuto sestavit příručku o integraci.

Hlavním smyslem této publikace je tedy sloužit jako nástroj výměny informací a příkladů dobré praxe mezi členskými státy. Je založena na výsledcích série technických seminářů, které se konaly v Kodani (únor 2004), Lisabonu (duben 2004) a Londýně (červen 2004). Na těchto seminářích uspořádaných ministerstvy, která odpovídají za proces integrace v těchto zemích, se za podpory Evropské komise a Skupiny pro migrační politiku sešli vládní a nevládní tvůrci politiky a aplikující odborníci, aby si vyměnili informace a příklady dobré praxe ve třech oblastech: v oblasti úvodních programů, angažovanosti v občanském a politickém životě a v oblasti vývoje indikátorů. Všechny kapitoly příručky odrážejí strukturu seminářů, z nichž každý se specializoval na jednu z uvedených oblastí. Během přípravy na každý seminář, ve snaze vytvořit diskusní rámec k jednáním, vypracovala Skupina pro migrační politiku sérii tematických dokumentů, tzv. „issue papers“, a návrhy závěrečných dokumentů pro všechny semináře. Tyto dokumenty byly následně projednány ve skupině národních kontaktních míst pro integraci. Během seminářů a v průběhu přípravy příručky poskytovala národní kontaktní místa pro integraci své příspěvky v podobě příkladů dobré praxe a nadějných iniciativ usnadňujících integraci v příslušných zemích. Dohromady tvořily všechny uvedené prvky základní stavební kameny této příručky o integraci. Příručka je určena jak tvůrcům politik, tak odborníkům z praxe.

Český statistický úřad zveřejnil v roce 2007 na základě svých dostupných datových a informačních materiálů a materiálů vydávaných Eurostatem (evropský statistický úřad sídlící v Lucemburku) velmi zajímavé statistiky. V první řadě bych zmínil **graf č. 2** (*viz dále*), který znázorňuje počty cizinců v zemích Evropské unie a jejich podíl na počtu obyvatelstva. Např. v Německu je tento počet cizinců přes 7 miliónů (!), což pro nás, jakožto obyvatele desetimilionového státu představuje obrovské číslo.

Vybrané evropské státy: počet cizinců v zemi a jejich podíl na obyvatelstvu (Pramení: Eurostat, SÚ)

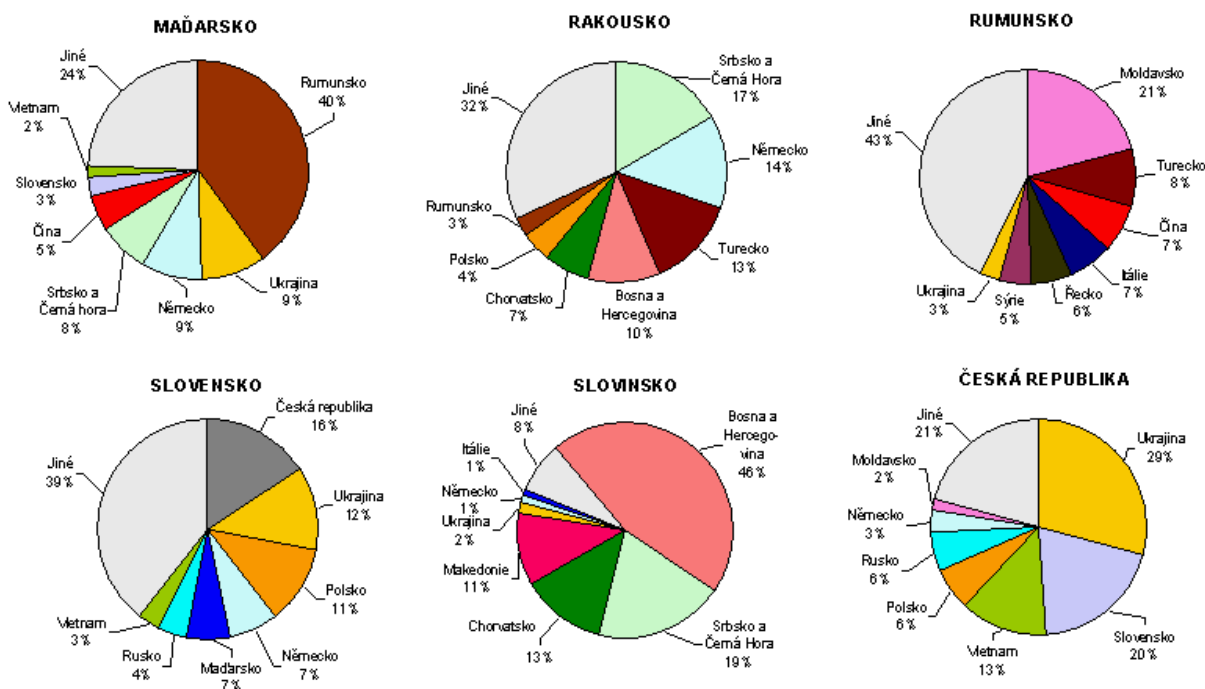
P... přibližné hodnoty (podíl počítán z hodnot zaokrouhlených na tisíce)

Graf č. 2

Počty cizinců v zemích Evropské unie a jejich podíl na počtu obyvatelstva
(zdroj – Český statistický úřad 2007)

(Pozn.: tento graf i některé další obsahují údaje také států, které nejsou členy Evropské unie – Švýcarska, Islandu a Norska. Naopak mohou chybět údaje některého ze stávajících členů EU, podle toho jak byly poskytnuty relevantní informace jednotlivých států.)

Další zajímavé informace nabízí *skupiny grafů č. 3 až 5*, kde jsou zmapovány podíly jednotlivých státních příslušností na počtu cizinců ve vybraných státech.

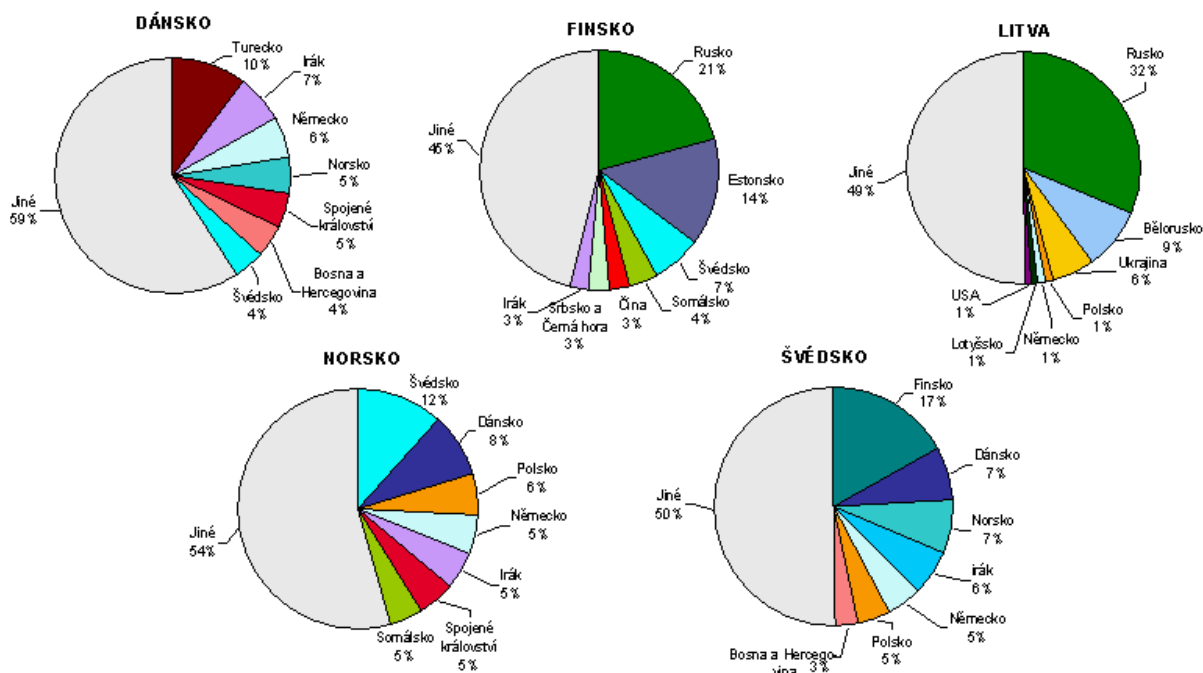

Skupina grafů č. 3

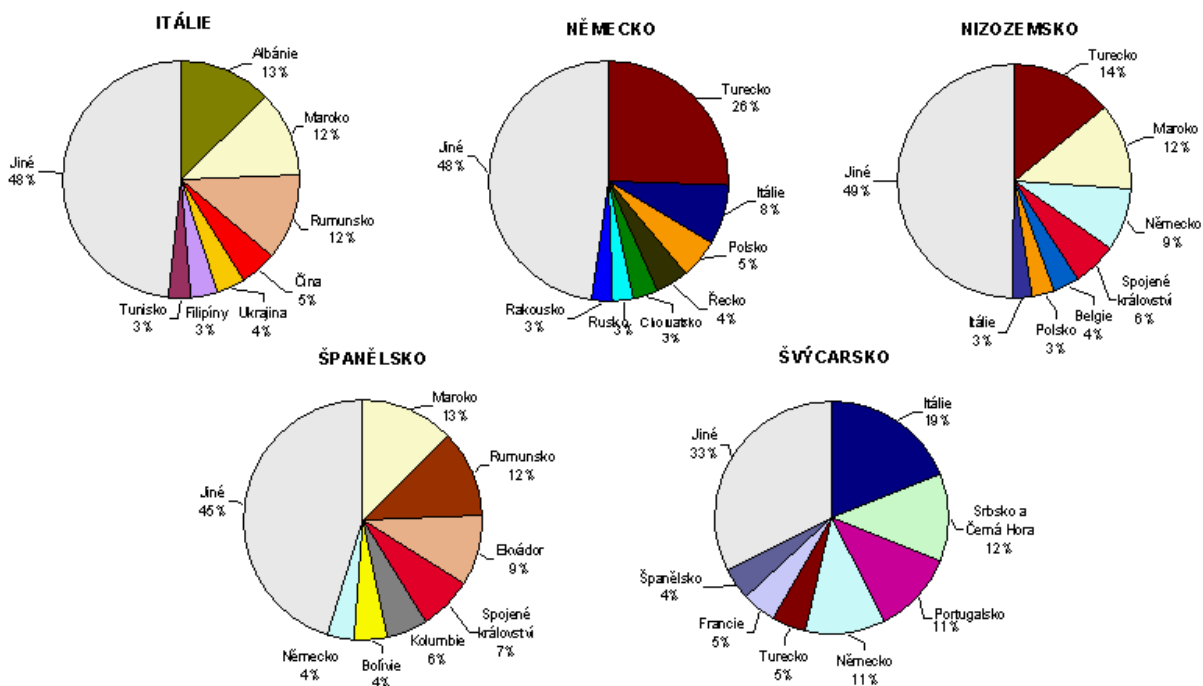
Podíl jednotlivých státních příslušností na počtu cizinců
(Maďarsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Česká republika)
(zdroj – Český statistický úřad 2010)

Jak můžeme z této skupiny grafů vyčíst je u České republiky jedna statistická zajímavost. A to pokud se týká občanů Vietnamu. Jako jediný stát ve střední Evropě máme tak silnou komunitu asijských občanů, konkrétně tedy vietnamských státních příslušníků. Neexistuje jiná země s tak silně zastoupenou státní příslušností, pokud nebude brát v úvahu Německo, kde je silná komunita Turků (viz skupina grafů č. 5). Ti jsou však z části evropskou zemí.

Také u dalších dvou skupin grafů (skupina grafů č. 4 a č. 5) můžete vidět zastoupení jednotlivých státních příslušností. U severských států Finska a Litvy je vidět značný podíl ruských státních příslušníků, naopak u jižnějších zemí Evropy – Itálie nebo Španělska je početnější skupinou Maroko. U Španělska je do značné míry zajímavý podíl Ekvádoru, což je tedy geograficky vzdálenější země.

Skupina grafů č. 4
 Podíl jednotlivých státních příslušností na počtu cizinců
 (Dánsko, Finsko, Litva, Norsko, Švédsko)
 (zdroj – Český statistický úřad 2010)

Skupina grafů č. 5
 Podíl jednotlivých státních příslušností na počtu cizinců
 (Itálie, Německo, Nizozemsko, Španělsko, Švýcarsko)
 (zdroj – Český statistický úřad 2010)

1.3 Srovnání stavu před a po vstupu ČR a dalších zemí do EU a Schengenského prostoru

Dnes, kdy se píše rok 2010, si již prakticky každý z nás zvykl na skutečnost, kdy můžeme svobodně cestovat prakticky po celé Evropě. Tento stav je navíc od 21. prosince 2007 (kdy jsme oficiálně přistoupili k Schengenské dohodě a ukončili kontroly na hranicích) umocněn tím, že je toto cestování zcela bez jakýchkoli hraničních kontrol a tedy bez zdržování. Mnoho názorů na krok, kdy odešla z našich státních hranic cizinecká policie, znělo, jako jakási obava z obrovské přistěhovalecké vlny ať už z jakékoliv strany (tedy jak z Německa, z Rakouska, z Polska a pak především ze Slovenska). I sousední země, nutno tedy podotknout, že hlavně Německo a Rakousko, byly velmi dlouho proti samotnému vstupu České republiky do Schengenského prostoru. Očekávaly se nejen masivní migrační vlny z naší strany, ale také se obávali samotní občané, většinou v příhraničních oblastech, zvýšené kriminality. Jak jsou tedy dnes, po cca 2 letech, tyto obavy či hypotézy potvrzeny či vyvráceny?

Asi hned na začátku je třeba zmínit, že rozkrytí aneb analýza těchto stavů bude potřeba rozdělit do několika oblastí. A to z jednoduchého důvodu. Některé ukazatele jsou velmi těžko zjištělné a můžeme říci, že i nezjištělné. Kriminalita (tedy fakticky zjištěná) či např. oficiální žádosti o pobyt na našem území samozřejmě můžeme ze statistik jednoduše vyčíst. Pak jsou zde ovšem data, která jsou po odchodu ze státních hranic (a samozřejmě i s tím spojených legislativních změn) velmi těžko dohledatelné. Jedná se např. o ty cizince, kteří k nám potřebovali vízum. Dnes cizinec, který má vízum platné v kterékoli zemi Schengenské dohody, může vstupovat i na naše území bez sebemenších problémů. O těchto osobách měla cizinecká policie relativně dobrý přehled (myšleno ze statistického hlediska). Proto i srovnání stavu před vstupem a po vstupu do „Schengenu“ má svá specifika.

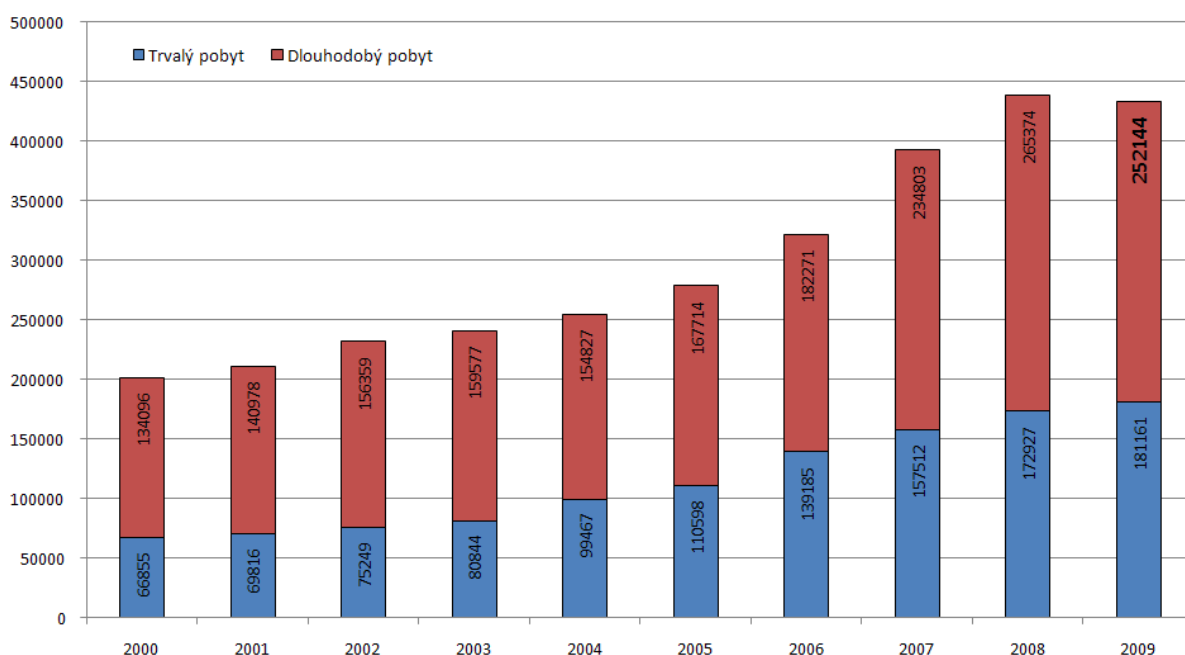
Jako první se zde pokusím zanalyzovat situaci kolem povolených dlouhodobých a trvalých pobytů. Údaje o počtech cizinců s dlouhodobým a trvalým pobytem v letech 1985 až 2008 jsou umístěny v *tabulce č. 1* v kapitole *1.1 Stav v České republice*. Nyní se zaměřím na „čerstvá“ data (tedy v době, kdy píšu tuto práci) ze začátku roku 2010. Jedná se o údaj ke konci roku 2009. Pokud jsou tedy data cizinecké policie správná, můžeme zaznamenat velmi zajímavý úkaz či chcete-li **nově vzniklou situaci**. Ilustruje to *tabulka č. 2* a následný *graf č. 6*. Po delší době se totiž **snížil počet cizinců s dlouhodobým pobytem** (v tabulce je toto číslo zvýrazněno červeně) a tím i celkový počet cizinců s těmito pobyty v ČR. Použil jsem tentokrát pro přehlednost data jen od roku 2000 do konce roku 2009 (jedná se o stavy vždy

k 31. 12. jednotlivých let). Jak je velmi dobře patrné, snížení jakéhokoliv počtu jsme byli svědky pouze v roce 2000, po zásadní legislativní změně (zprůsnění pravidel pro udělování dlouhodobých pobytů) a pak v roce 2004 (rovněž po jedné legislativní úpravě). Nyní, na prahu roku 2010 tedy vidíme opět mírný pokles, u dlouhodobého pobytu je to asi 5 % a celkově pak zhruba o 1,1 %.

Rok	Trvalý pobyt	%	Dlouhodobý pobyt	%	Celkem	%
2000	66855	0,2	134096	-17,3	200951	-12,2
2001	69816	4,4	140978	5,1	210794	4,9
2002	75249	7,8	156359	10,9	231608	9,9
2003	80844	7,4	159577	2,1	240421	3,8
2004	99467	23,0	154827	-3,0	254294	5,8
2005	110598	11,2	167714	8,3	278312	9,4
2006	139185	25,8	182271	8,7	321456	15,5
2007	157512	13,2	234803	28,8	392315	22,0
2008	172927	9,8	265374	13,0	438301	11,7
2009	181161	4,8	252144	-5,0	433305	-1,1

Tabulka č. 2

Počet cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem v letech 2000 – 2009
(zdroj – Český statistický úřad, Ředitelství služby cizinecké policie PČR, 2010)

Graf č. 6

Počet cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem v letech 2000 – 2009
(zdroj – Český statistický úřad, Ředitelství služby cizinecké policie PČR, 2010)

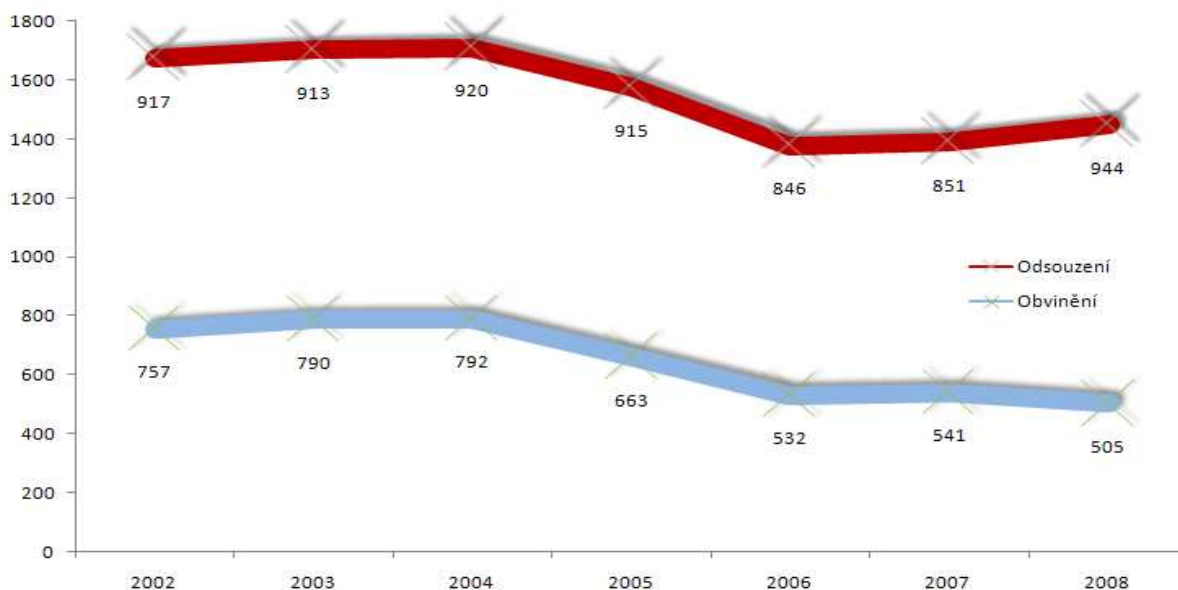
Jak si tento stav můžeme vysvětlit? Pokud, jak ještě jednou opakují, budeme vycházet z toho, že jsou čísla zveřejněná cizineckou policií správná, můžeme uvažovat o dvou důvodech. První by mohl být fakt, že se po vstupu do Schengenského prostoru zastavila po prvních dvou letech migrační vlna, kdy byl nárůst počtu skoro 29% u dlouhodobých pobytů a 13,5 % u trvalých pobytů v roce 2007. V roce 2008 už tyto čísla nebyla tak výrazná, ale stále se jednalo o relativně vysoký nárůst. Druhým důvodem by mohl být fakt, že předpisy EU a s tím spojené Schengenské dohody výrazně zliberalizovaly povinnosti cizinců. Jinak řečeno velká část cizinců nepovažuje za nutné hlásit si např. k dlouhodobému či dokonce k trvalému pobytu u nás na služebnách cizinecké policie. Tím, že na hranicích nejsou přítomny kontroly, nemají tak ani obavy z případné sankce. Vnitřní kontroly, které se samozřejmě dále provádějí, jsou již jen namátkové a tak v množství lidí, které u nás žije je nalezení takovéto osoby prakticky jen náhoda.

Další významnou kapitolou je kriminalita cizinců. Jak se i tento patologický jev změnil či nezměnil po vstupu do Schengenského prostoru? Zde se mi podařilo získat bohužel údaje jen do konce roku 2008. I z těch je však požadovaný stav zjistitelný.

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obvinění	757	790	792	663	532	541	505
Odsouzení	917	913	920	915	846	851	944
Celkem	1 674	1 703	1 712	1 578	1 378	1 392	1 449

Tabulka č. 3

Počet cizinců, kteří byli u nás obviněni nebo odsouzeni od roku 2002
(zdroj – Český statistický úřad, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010)

Graf č. 7

Počet cizinců, kteří byli v České republice odsouzeni nebo obviněni od roku 1993
(zdroj – Český statistický úřad, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010)

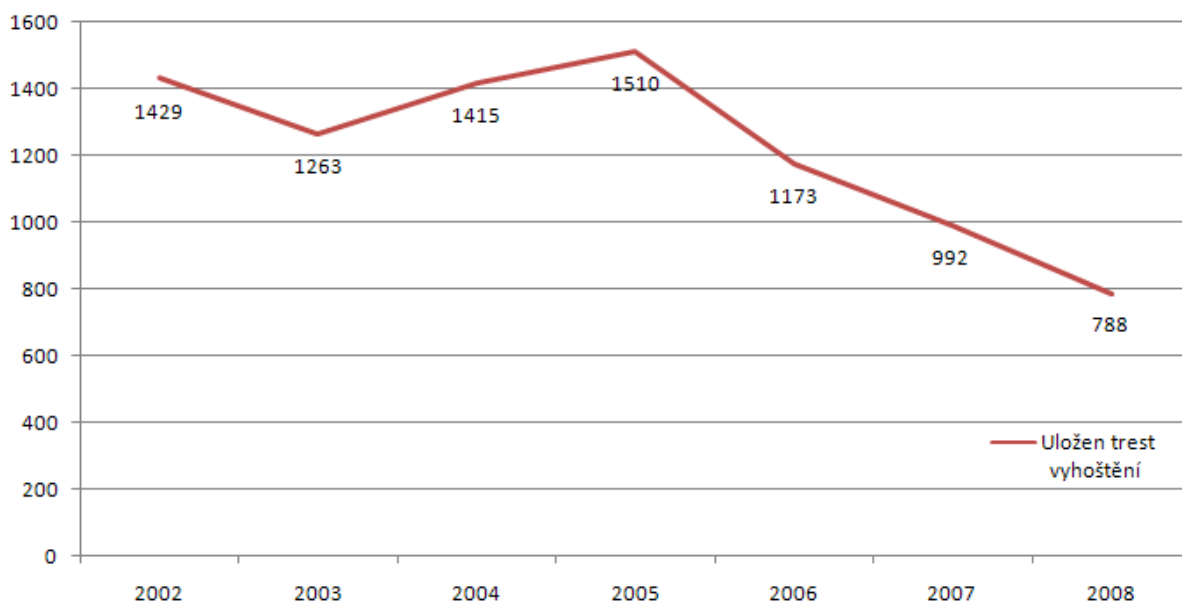
Jak už jsem v úvodu napsal, čekalo se s obavami, jak „volné hranice“ ovlivní i kriminalitu u nás, ale i v příhraničních oblastech našich sousedů. Ze statistických dat však zcela jednoznačně (alespoň zatím) vyplynulo, že se žádný masivní nárůst nekonal. Tedy k určitému nárůstu došlo, ale v meziročních číslech je to procentuálně normální stav. Dokonce v roce 2008 došlo k poklesu počtu obviněných cizinců (505 obviněných).

Do kategorie kriminality můžeme v rámci této práce zařadit také cizince sankcionované trestem vyhoštění. Ani zde se žádný velký nárůst neobjevil. Ba naopak. Toto číslo kleslo na 788 cizinců. Což je např. oproti roku 2005 pokles skoro o 100%. Podrobněji se kriminalitou cizinců zabývá část **3.2 Trestná činnost cizinců** (viz dále).

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Uložen trest vyhoštění	1 429	1 263	1 415	1 510	1 173	992	788

Tabulka č. 4

Počet cizinců, kterým byl uložen trest vyhoštění od roku 2002
(zdroj – Český statistický úřad, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010)

Graf č. 8

Počet cizinců, kterým byl uložen trest vyhoštění od roku 2002
(zdroj – Český statistický úřad, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010)

Takto bychom mohli ještě pokračovat např. analýzou dat o pouličních krádežích a podílem cizinců na této veličině. Nebo počty nelegální migrace. I zde bychom zjistili, že obavy mnohých z nárůstu kriminality jako takové, nebyly naplněny. To je tedy stav v České republice. Jaká je ovšem situace u našich sousedů? Pro dokreslení jsem si vybral lokalitu, ze které se asi nejhlásitěji ozývaly hlasy o budoucích problémech spojených se vstupem České

republiky do Schengenského prostoru. Je to Bavorsko v Německu. Přesné statistické údaje se mi bohužel nepodařilo získat. Ale velmi pěkný článek o situaci v Bavorském příhraničí byl uveřejněn 29. dubna 2009 v Haló novinách¹.

V lednu 2009 se v Českých Budějovicích sešly policejní špičky Německa, Rakouska a České republiky. Navzájem si vyměnily informace o stavu kriminality v inkriminovaných příhraničních oblastech. Jak bylo konstatováno, kriminalita se nejen že nezvedla, ale dokonce **ve všech regionech klesla**. Obavy především občanů žijících v Bavorsku se nepotvrdily. Mnoho z nich již zabezpečilo své domovy drahými zabezpečovacími zařízeními z těchto obav. Zajímavá je i informace, že mírně klesla i aktivita prostituce kolem bývalých hraničních přechodů.

¹ viz příloha č. 3

2. Vstup a pobyt na území české republiky a jejich právní aspekty

Tuto kapitolu je třeba rozdělit na prvotní vstup do České republiky a na následný pobyt, neboť obě dvě části mají svá specifika a problémové oblasti a úskalí (viz dále). Je také třeba rozlišovat aspekty běžného turisty tedy vstupu za účelem turistiky a vstupu za účelem delšího setrvání v České republice (pokud se tedy pohybujeme na půdě legálního překračování státní hranice a nebereme v úvahu zámysl cizince vstoupit na naše území legálně a dále zde zůstat i po skončení doby pro turistické účely nebo platnosti turistického víza apod.). Situace se rapidně změnila přistoupením České republiky k Schengenské úmluvě, neboť jak je popsáno dále, možnosti volného pohybu osob se velmi rozšířily a také zjednodušily. Přináší to ovšem nejen pozitivní dopady, ale i určitá bezpečnostní rizika. Také těmto tématům je věnován jistý prostor této diplomové práce.

2.1 Vstup na území České republiky

Na úvod této části si ještě jednou zopakujme pojem „vstup na území“ definovaný v § 3 odstavec (1) cizineckého zákona – *Cizinec je oprávněn vstoupit na území přes hraniční přechod v místě a čase určeném k provádění hraniční kontroly*. Proč opakovat tuto definici? V současné době, kdy jsme se stali součástí tzv. schengenského prostoru je totiž tento pojem respektive jeho aplikace možná pouze na hraničních přechodech tzv. vnější Schengenské hranice. Pro Českou republiku jsou to konkrétně pouze letiště s mezinárodní akreditací, tedy Praha – Ruzyně, Brno – Tuřany, Pardubice, Ostrava – Mošnov a Karlovy Vary. Tedy jediné letiště zůstaly v režimu hraničních přechodů. Ostatní dnes již bývalé silniční, železniční či říční hraniční přechody jsou zrušeny a osoby mohou překračovat státní hranice v rámci schengenského prostoru **na kterémkoli místě**¹. O výhodách či nevýhodách této zásadní změny se zmíním v části, která se zabývá kriminalitou a nelegální činností.

¹ Vyjma míst, které jsou označena jako zakázané pro vstup osob obecně (např. území přírodních parků nebo rezervací apod.)

Nyní si pojdme přiblížit v několika bodech poněkud podrobněji ony podmínky vstupu a tedy i dalšího pobytu na našem území, vyplývající z uvedeného zákona.

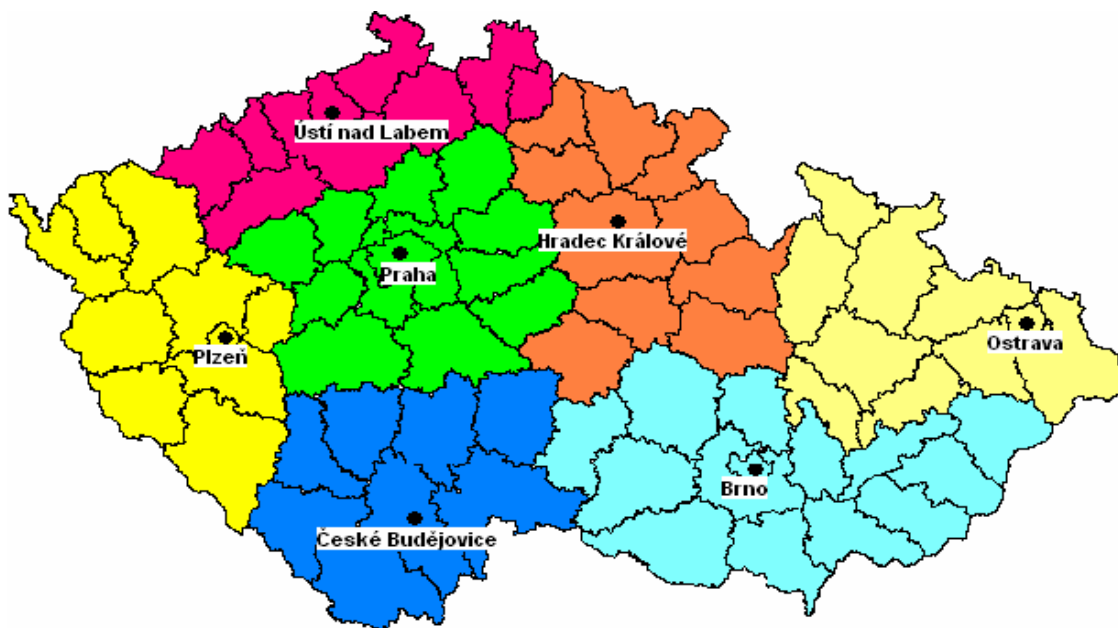
Na vnitřní hranici (tedy mezi státy, které přistoupily k Schengenské dohodě) se hraniční kontrola provádí pouze v případě přijetí rozhodnutí vlády o zajišťování ochrany vnitřních hranic podle zvláštního právního předpisu. Jako příklad mohu uvést zamýšlenou aplikaci tohoto ustanovení rakouských policejních orgánů v roce 2008 před konáním fotbalového mistrovství Evropy ve fotbale. Policie při výkonu hraniční kontroly může zkrátit předpokládanou dobu pobytu cizince na území, neodpovídá-li tato doba předloženým prostředkům k pobytu na území. Policie je povinna, stanoví-li tak přímo použitelný právní předpis Evropských společenství (*Narižení Rady ES č. 2133/2004*) nebo na žádost cizince, potvrdit cizinci vstup na území vyznačením otisku vstupního razítka do jeho cestovního dokladu¹. Provádí-li policie hraniční kontrolu na základě mezinárodní smlouvy mimo území, má tato kontrola a na jejím základě provedené úkony stejné právní účinky jako hraniční kontrola provedená na území.

Jak již bylo zmíněno, nevztahují se některé povinnosti a podrobnosti cizineckého zákona na občany Evropské unie a jejich rodinné příslušníky, respektive jsou tyto osoby z některých ustanovení cizineckého zákona vyjmuty. To stejné platí pro cizince, kteří mají již v České republice udělen některý z forem dlouhodobého nebo trvalého pobytu. Provést výčet všech těchto výjimek by však bylo na samostatný výklad celého cizineckého zákona. Pro tuto diplomovou práci to však nepovažuji za stěžejní či důležité.

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v kompetenci Policie ČR (konkrétně Služby cizinecké policie), částečně také Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu (přechodnému i trvalému). Důvody pro neudělení víza nebo jiného povolení k pobytu (přechodnému i trvalému) jsou samozřejmě vymezeny cizineckým zákonem, ale také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav.

Služba cizinecké policie je jedním z útvarů, který má celorepublikovou působnost. Ke dni 31. 12. 2007 tvořilo její strukturu celkem 7 oblastních ředitelství, kopírujících bývalé krajské uspořádání. Dále tvořilo strukturu jednotlivých oblastních ředitelství 79 oddělení cizinecké policie v bývalých okresních městech a dále 117 referátů cizinecké a pohraniční policie (de facto hraničních přechodů). Územní členění znázorňuje následující *mapka č. 1*.

¹ Pokud to samozřejmě doklad umožňuje (např. občanské průkazy současných standardů, na které můžeme cestovat, mají podobu zalitých kartiček a logicky tedy neumožňují otištění přechodového razítka).

Mapka č. 1

Územní členění dle Oblastních ředitelství SCP (stav k 31. 12. 2007)
(zdroj – Ředitelství služby cizinecké policie - 2008)

Po vstupu do schengenského prostoru se působnost cizinecké policie přesunula ve značné míře do vnitrozemí. Personální stavy byly částečně sníženy. Zaměření se soustřeďuje na pobytovou kontrolu, ale ani hraniční pásmo nezůstává stranou. Prohlubuje se spolupráce s policejními orgány sousedních států. Velmi dobrá spolupráce je především s Německem, Rakouskem a samozřejmě se Slovenskem. Kostru současné reorganizované cizinecké policie tvoří Inspektoráty cizinecké policie, až na několik výjimek, většinou dislokované v místech bývalých okresních měst. V každém bývalém okresním městě je však vždy dislokována Skupina povolování pobytu (do roku 2007 Oddělení cizinecké policie) podřízená zmíněným Inspektorátům cizinecké policie. Tyto útvary plní úkoly především v oblasti povolování pobytu a to jak dlouhodobého tak trvalého.

2.2 Pobyt na území České republiky

Pobyt na území České republiky je pro cizince (znovu opakují, že dle definice zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky je to i občan Evropské unie) řešen značně složitě a to jak pro samotné cizince, tak pro ostatní složky státního aparátu,

kteřé s ním přicházejí do styku. Cizinecká policie postupuje na základě vlastního interního aktu řízení, který je samozřejmě v souladu s tímto zákonem a navíc v současné době také v souladu se Schengenským hraničním kodexem.

Počet cizinců eviduje cizinecká policie ve dvou základních kategoriích a to pobyt dlouhodobý a pobyt trvalý. Jak se tento počet vyvíjel od roku 1985 do konce roku 2008, již bylo uvedeno v kapitole *1.1 Stav v České republice*.

Jak je z grafu i z tabulky patrné, jedná se o obrovský nárůst. V rámci povolovaných pobytů se evidují dodnes zavedené nebo ustálené ony dvě kategorie – dlouhodobý a trvalý pobyt. Dnes je definice dlouhodobého pobytu změněna na tzv. pobyt přechodný. Pro doplnění a úplnost uvádím vysvětlení možných typů těchto základních dvou skupin:

- **Přechodný pobyt na území ČR:**

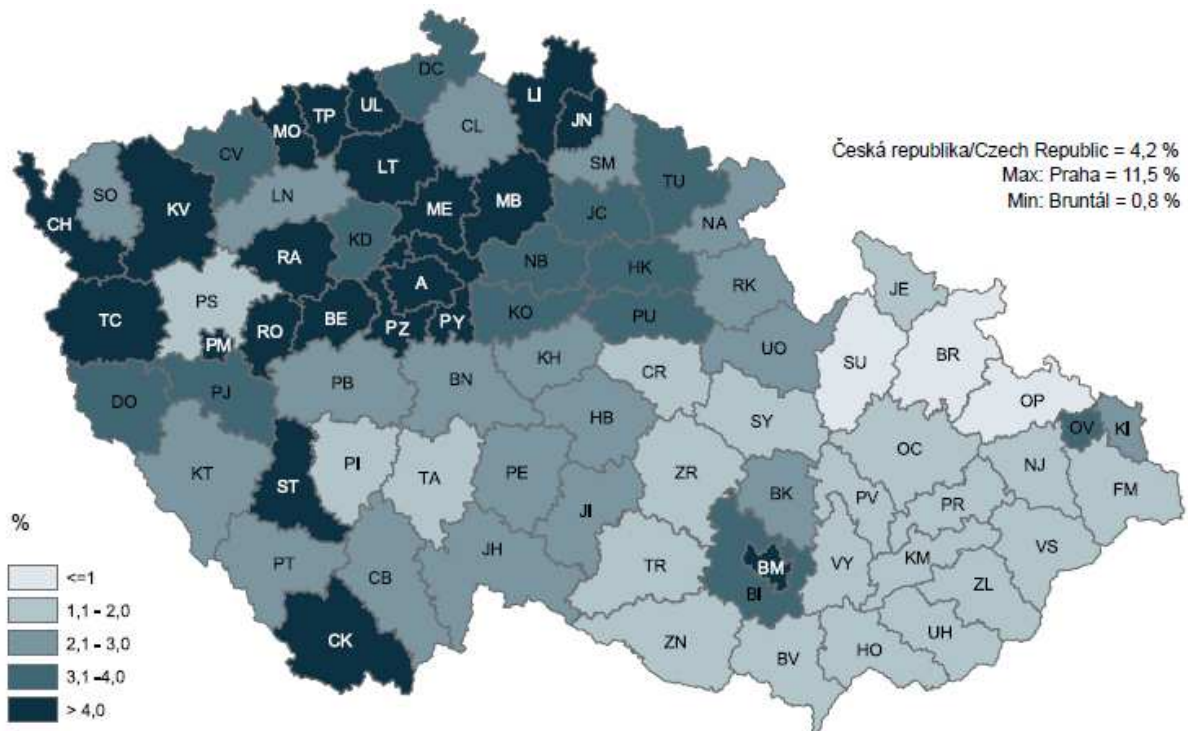
- bez víza,
- na základě uděleného krátkodobého víza, dlouhodobého víza, diplomatického víza nebo zvláštního víza,
- na základě povolení k přechodnému pobytu, anebo
- na základě výjezdního příkazu.

- **Trvalý pobyt na území ČR:**

- povolení k trvalému pobytu, nebo
- rozhodnutí příslušného orgánu o svěření tohoto cizince do náhradní výchovy, je-li splněna podmínka podle § 87 odst. 1.

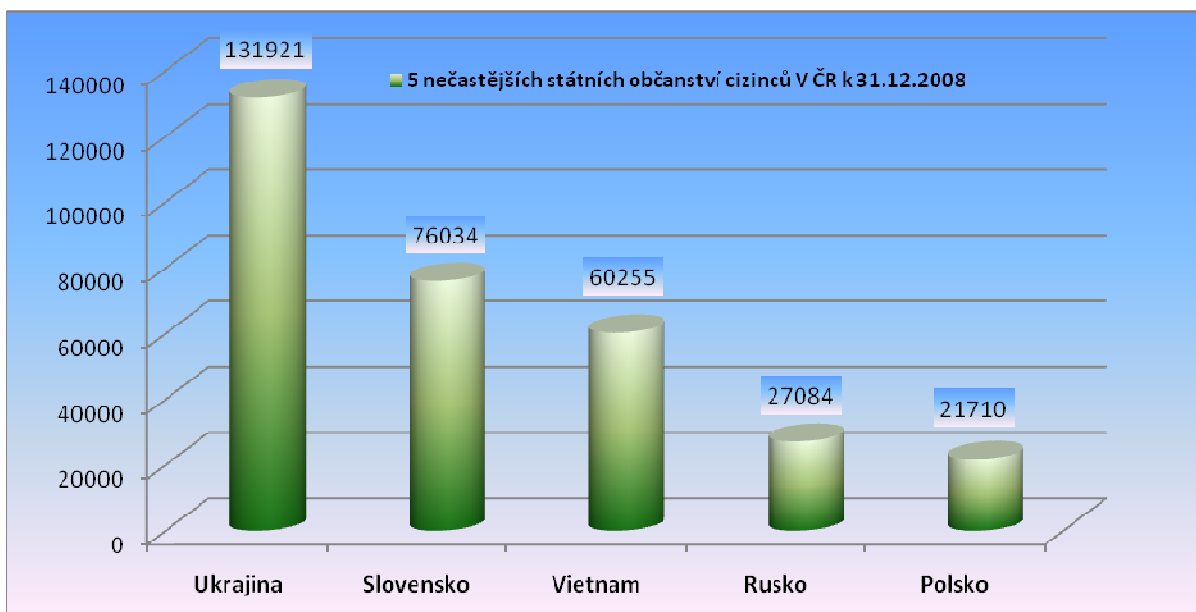
Jedná se o velmi zjednodušené rozdělení, které má několik dalších podskupin nebo dalších dělení, např. podle účelu pobytu, důvodu udělení víza či povolení atd. Pro detailnější popis by bylo zapotřebí vysvětlit významnou část zákona, což není účelem této práce. Avšak u některých zajímavostí, konkrétností, zvláštností nebo problémových míst této normy se v dalším textu ještě zastavím.

Mezi nejdůležitější aspekty patří také podíl počtu cizinců na obyvatele. Následující *kartogram č. 1* ukazuje stav k 31. 12. 2008 v jednotlivých okresech naší republiky. Celá Česká republika má v průměru **4,2 %** podílu počet cizinců na obyvatele. Největší podíl je v hlavním městě **Praze**, kde cizinci tvoří asi **11,5 %** na obyvatele. Naopak nejmenší podíl je v okrese **Bruntál**, kde je tento podíl **0,8 %**.

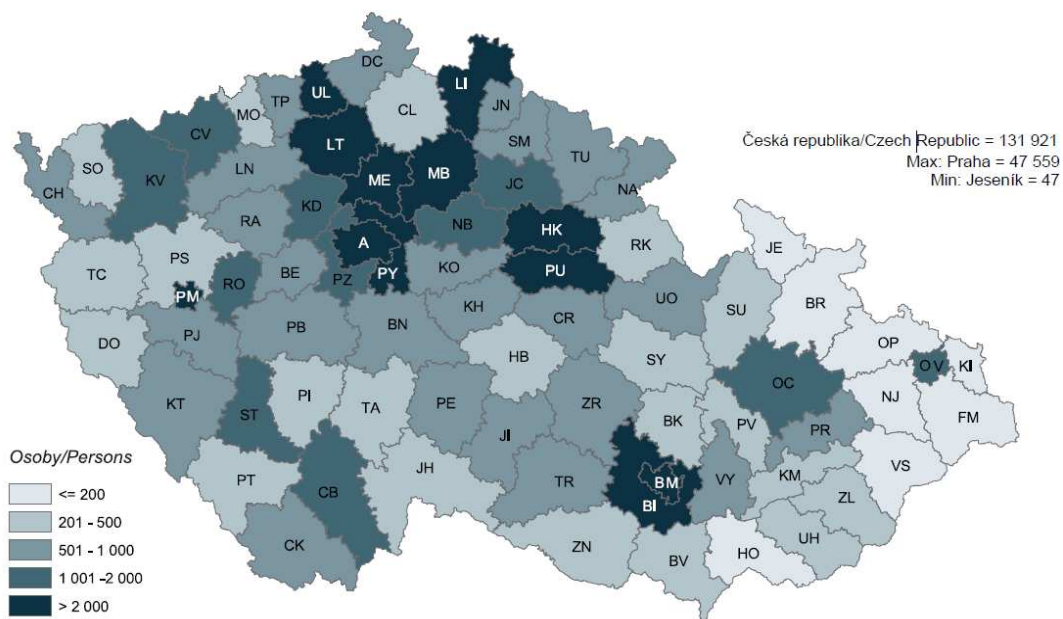
Kartogram č. 1
 Podíl cizinců na obyvatelstvu České republiky k 31. 12. 2008
 (Zdroj – Český statistický úřad 2010)

To, co rovněž patří mezi velmi sledované ukazatele, je počet tzv. nejčastějších státních příslušností. Následující **graf č. 9** zcela výstižně znázorňuje zajímavou skutečnost. A tou počet ukrajinských státních příslušníků, který je kupodivu **vyšší než počet Slováků**. Jedná se přesně o **131 921 Ukrajinců** celkem, kteří jsou evidováni cizineckou policií. Oproti tomu je **slovenských** státních příslušníků „jen“ **76 034**. Při zkoumání a zjišťování tohoto jevu jsem zjistil, že se jedná především o to, že značná část Slováků žijících u nás požádala (ať už z důvodu dlouhodobého pobytu u nás, sňatků, příbuzenských vztahů apod.) o přiznání českého občanství. Na dalším místě (pomyslném bronzovém stupínku) se umístili vietnamští státní příslušníci. Jedná se o **největší poměrné zastoupení této státní příslušnosti** k celkovému počtu obyvatel v celé Evropě! Celkem jich zde máme oficiálně evidovaných **60 255** (jak již bylo uvedeno k 31. 12. 2008). Na dalších místech jsou to pak **Rusové** z **27 084** a **Poláci** s **21 710** evidovanými u cizinecké policie.

Graf č. 9
5 nejčastějších státních příslušností v ČR k 31. 12. 2008
(Zdroj – Český statistický úřad 2010)

Pro ucelení představy ještě doplňuji kartografické znázornění počtu nejpočetnější skupiny, tedy Ukrajinců na území České republiky (**Kartogram č. 2**, k datu 31. 12. 2008).

Kartogram č. 2
Rozmístění občanů Ukrajiny na území České republiky k 31. 12. 2008
(zdroj – Český statistický úřad 2010)

Český statistický úřad vydává každým rokem velmi precizně vypracované statistické materiály, obsahující informace k cizinecké problematice od Ministerstva práce a sociálních

věcí, Ministerstva vnitra, Ministerstva školství a tělovýchovy, Policie ČR a dalších státních i nestátních institucí a organizací. Veřejnost má tak velmi přehledný a komplexní přehled o stavu v naší republice. Tyto materiály jsou k dispozici jak v tištěné, tak v elektronické podobě. Adresa - <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/uvod>.

3. Život cizinců v České republice

U každého cizince, který se rozhodne žít na území České republiky, musíme rozlišovat jeho aktuální status, věk a další aspekty jeho pobytu u nás. Pokud vezmeme v úvahu dospělého jedince na začátku jeho nové etapy života v novém neznámém prostředí (státě), měl by být předpoklad jeho prvotního zájmu snaha o získání zaměstnání. To logicky vede k zisku finančních prostředků jako v současnosti základního prostředku k zabezpečení svých základních lidských potřeb. Není to však (a ani nemělo by být) konečnou fází jeho integrace a plnohodnotného zapojení se do zdejšího života. Jeho další nedílnou součástí je také např. přizpůsobení se novému prostředí, pochopení nové kultury a zvyků, obecná asimilace či vzdělávání. Konkrétně vzdělávání se týká nejen dětí cizinců, ale rovněž dospělého člověka, který má snahu o sebevzdělávání nebo i např. změnu své dosavadní profese či povolání.

3.1 Edukační ukazatele trvale a přechodně žijících cizinců v ČR

Pokud se týká legislativních norem řešících oblast vzdělávání cizinců, mají v naší republice v současné době cizinci dle Listiny základních práv a svobod **stejná práva a povinnosti jako občané České republiky** (pokud není zákonem stanoveno jinak). Dokonce zákon číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon) ve znění pozdějších změn hovoří v ustanovení §36 odstavec 2 o povinnosti školní docházky i pro cizince na území České republiky pobývající zde legálně.

Středoškolské i vysokoškolské možnosti jsou pro cizince v České republice prakticky stejné, jako pro občana České republiky. Pouze v případě, že veřejná vysoká škola uskutečňuje studijní program v cizím jazyce, stanoví mu poplatek za studium v programech bakalářského, magisterského nebo doktorského studia. Základní legislativní normou je zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (dále jen zákon o vysokých školách).

Z dostupných informačních zdrojů Českého statistického úřadu vyplývá, že v České republice studovalo ve školním roce **2007/2008** na **všech typech škol 50 366** cizinců. Celkový počet všech žáků a studentů činil 2 081 884 (včetně občanů ČR), cizinci tvořili **2,4 %** z nich.

Jak vypadá aktuální vývoj vzdělávání ve vztahu k cizincům, popisuje následující stat¹

Více než polovinu z celkového počtu cizinců, kteří studovali ve školním roce 2007/2008 (asi 27,6 tisíc) tvořili studenti vysokých škol, více než čtvrtina pak navštěvovala základní školu, 6 % mateřskou a 13% školu střední. Toto rozložení se podstatně lišilo od rozložení českých studentů a žáků. Ze všech téměř 2 032 tisíců studujících občanů ČR studovalo vysokou školu 16 % osob, některý z typů střední školy téměř 30 % osob, přes 40 % bylo na základní škole a necelých 15 % ve škole mateřské. Z tohoto srovnání vyplývá, že cizinci výrazně více studovali na vysoké škole a výrazně méně na středních školách. Možnost studovat na vysokých školách v České republice využívají zejména studenti ze Slovenska, Ruska, Ukrajiny, Vietnamu a Velké Británie. Fakt, že tak málo cizinců navštěvuje střední školu lze interpretovat v souvislosti s počty dětí v mateřských a základních školách: jedná se zřejmě o děti dlouhodobě nebo trvale usazených cizinců, jejichž děti jsou ještě v nižších typech škol, do věku středních škol teprve dorůstají (důkazem pro toto tvrzení je i pozvolný nárůst počtu zahraničních studujících na těchto školách od roku 2002/03).

Naprostá většina dětí – cizinců v mateřských i základních školách pocházela z Vietnamu (33% všech cizinců v mateřských školách, 26% na školách základních). 19 % dětí v mateřských školách a 23% žáků škol základních mělo státní občanství Ukrajiny. Vyšších počtů dosahovali dále děti a žáci se státním občanstvím Slovenska (15% dětí, 19% žáků) a Ruska (6% dětí, 7% žáků).

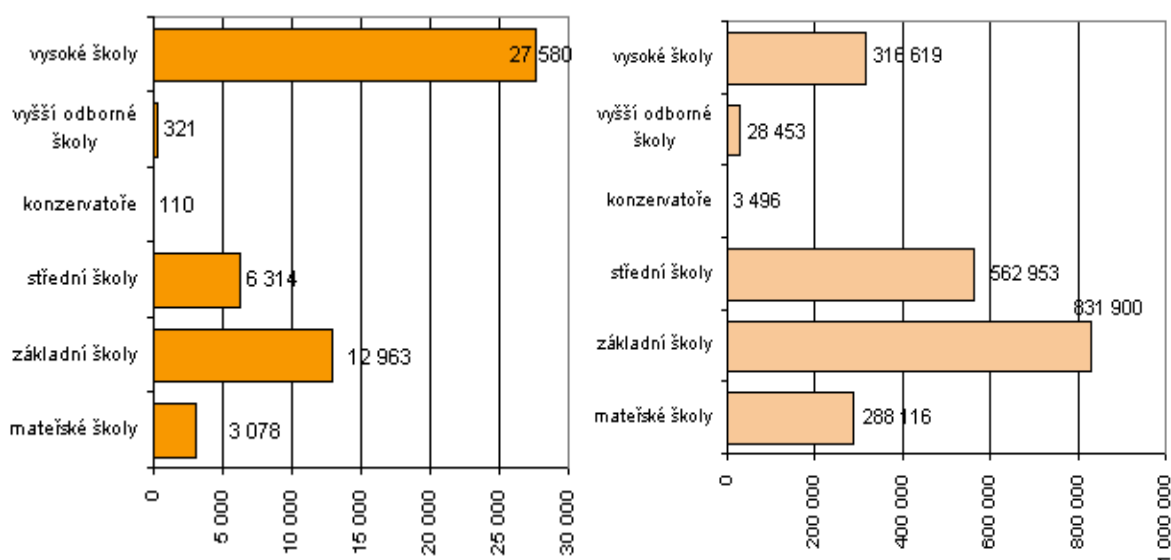
Na středních školách bylo rovněž nejčetnějším státním občanstvím cizinců občanství vietnamské (25%, 1.605 osob), za ním následovalo občanství ukrajinské (22% všech cizinců na středních školách, 1.375 osob), dále pak slovenské (16%) a ruské (10% zahraničních studentů na středních školách).

Na vyšších odborných školách studovalo pouze 321 cizinců, 63% z nich pak formou denního studia. Cizinci tvořili 1% všech studentů vyšších odborných škol, nejčastěji se jednalo o občany Slovenska (61% všech cizinců na VOŠ).

Vysoké školství je oblastí vzdělávání, ve které studuje nejvíce cizinců. Cizinci studují především v bakalářských a magisterských studijních programech prezenční formou a např.

¹ zdroj – Český statistický úřad, 2009

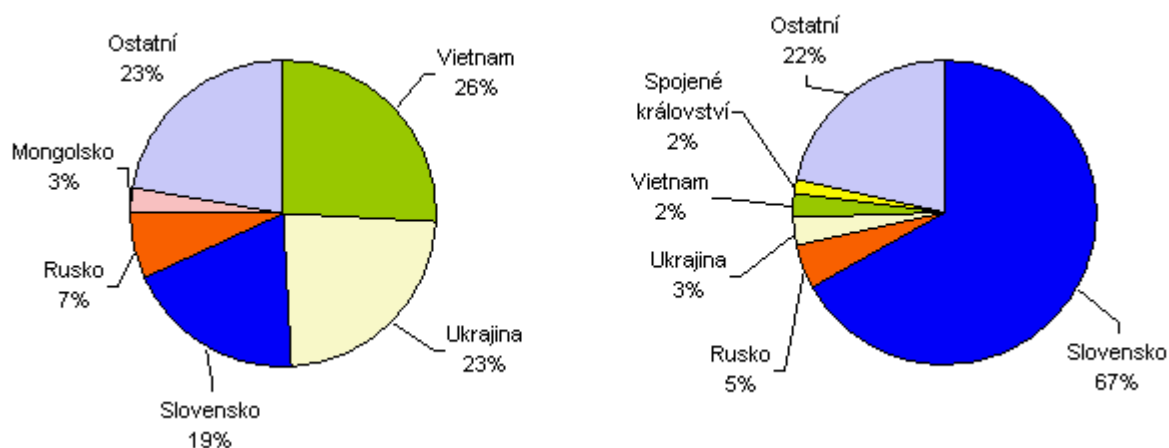
v akademickém roce 2007/08 tvořili 8% všech studentů vysokých škol. Jak již bylo řečeno, nejčastěji se jednalo o zahraniční studenty ze Slovenska (18.350 osob, 67% cizinců na VŠ), Ruska (1.375 osob, 5% cizinců na VŠ), Ukrajiny (844 osob, 3%), Vietnamu (626 osob, 2%) a Velké Británie (416 osob, 2%). Nejvíce cizinců studovalo na vysokých školách v Praze, Brně, Ostravě a Olomouci.

Graf č. 10 a 11

Počty zahraničních studentů na různých typech škol (vlevo) v porovnání s počty českých studentů na různých typech škol (vpravo) ve školním roce 2007/2008

(Zdroj – Český statistický úřad 2010)

Graf č. 12 a 13

Cizinci podle státního občanství na základních školách (vlevo) a cizinci podle státního občanství na vysokých školách (vpravo) ve školním roce 2007/2008

(Zdroj – Český statistický úřad 2010)

Od okamžiku vstupu České republiky do Evropské unie získala Česká republika možnost plně se zapojit do všech aktivit a iniciativ realizovaných na úrovni Společenství v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Rovněž i možnost plně se zapojit do všech vytvořených komunitárních programů zaměřených na podporu rozvoje systémů vzdělávání a odborné přípravy v zemích EU a spolupráci mezi vzdělávacími institucemi (nejen mezi členskými státy EU, ale i s institucemi ze třetích zemí). Cílem komunitárních vzdělávacích programů je posilovat vzájemné porozumění mezi členskými státy Evropské unie prostřednictvím vzdělávání a celoživotního učení a podporovat naplňování cílů společné vzdělávací politiky Evropské unie definované v rámci tzv. Lisabonské strategie.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podpořilo v rámci dotačního Programu na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR mnoho projektů. Pro představu uvedu několik zajímavých příkladů:

- **Konverzace v češtině pro zahraniční vysokoškoláky**
- **Cyklus jazykových a didaktických seminářů zaměřených ke specifické problematice výuky češtiny jako cizího jazyka**
- **Rozvíjení vzájemné tolerance a lidské sounáležitosti**
- **Krok k pracovní inteligenci II – kurzy češtiny pro cizince**
- **Integrační program pro cizince**
- **Brána jazyků otevřena II**
- **Hezky česky II – edukačně-aktivační dílny pro cizince-žáky základních škol**
- **Projekt na podporu výuky českého jazyka jako cizího jazyka**
- **Komunitní škola – škola otevřená komunitám s realizací výuky pro cizince**

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy není samozřejmě osamoceno v těchto aktivitách respektive podpůrných projektech. Také další ministerstva i nestátní organizace se podílejí na spolufinancování různých projektů v rámci integrace cizinců v ČR. Nejedná se zde již přímo o vzdělávací činnost a tak tedy pouze některé projekty, které napomáhají úspěšné integraci cizinců v České republice¹.

¹ viz **příloha č. 4** – Seznam aktivit Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva kultury, Ministerstva vnitra, Ministerstva průmyslu a obchodu.

Podkapitolu vzdělávání cizinců mohu uzavřít vlastním konstatováním, které platí nejen pro cizince, ale pro každého občana této republiky:

„Záleží pouze na nás, zda využijeme reálných možností této společnosti, neboť šanci studovat, vzdělávat se a poznávat nové věci má každý z nás.“

3.2 Trestná činnost cizinců

Cizinci jsou rovněž „pouze“ lidé jako my (z pohledu autora). A tak se také dopouštějí trestné činnosti a přestupků. Škálu či rozsah nejrozšířenější kriminality cizinců lze rozdělit do několika základních podskupin:

- Oblast povolování pobytu
 - Nelegální migrace
 - Obchodování s lidmi
-
- **Oblast povolování pobytu**

Jak z materiálů Ředitelství služby cizinecké policie vyplývá, v oblasti povolování vstupu a pobytu cizinců na území ČR dlouhodobě dochází k pokusům využívání mezer cizineckého zákona. Cizinci obratně využívají možností v zákoně včetně jeho nedostatků, aby si zlegalizovali pobyt. Podle poznatků cizinecké policie se při vyřizování povolení pobytu cizinci stále častěji obracejí na advokáty a jiné zprostředkovatele, kteří cizincům obratně radí, jak využít všech možností a především mezer v citovaném zákoně. Přetrvává situace nárůstu počtu žádostí o udělení povolení k trvalému pobytu podaných cizinci, kteří jsou rodiči nezletilých občanů České republiky. K určení otcovství dochází v těchto případech souhlasným prohlášením rodičů podle § 52 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Na základě stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství, vyžádaného v roce 2006 a po následných konzultacích s Ministerstvem práce a sociálních věcí, byl upraven postup policistů služby cizinecké policie v případech podezření na účelové určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů. V rámci stanoveného postupu správních orgánů cizinecké policie přímo vyžadují toto vyjádření rodičů k otázce určení otcovství, včetně aktuálního stavu péče o dítě. Zjištěné skutečnosti dále prověřují cestou orgánů

sociálně právní ochrany dětí, od kterých vyžadují zprávu o situaci v rodině. S cílem zamezit účelovosti jednání a prověřit, zda rodiče v souvislosti s výplatou příslušných dávek uvádějí pravdivé skutečnosti, je zintenzívněna spolupráce a výměna informací mezi cizineckou policií, orgánem státní sociální podpory a orgánem pomoci v hmotné nouzi. Pokud shromážděné podklady odůvodňují závěr, že k určení otcovství došlo účelově, s cílem získat povolení k pobytu, je takové jednání hodnoceno jako nebezpečí narušení veřejného pořádku závažným způsobem. V takovém případě může být s cizincem zahájeno řízení ve věci správního vyhoštění dle ustanovení § 119 odst. 2 písm. b) zákona č. 326/1999 Sb. Současně je toto zjištění důvodem pro zamítnutí žádosti o povolení trvalého pobytu podle § 87k odst. 1 písm. b) zákona č. 326/1999 Sb. Cizineckou policií jako správním orgánem je dále zaslán podnět Nejvyššímu státnímu zastupitelstvu k podání návrhu na popření otcovství podle § 62 nebo 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

Stejný trend přetrvává i v oblasti povolování trvalého pobytu za účelem sloučení rodiny s manželem - občanem České republiky (občan Evropské unie). I zde jsou cizineckou policií zaznamenávány případy tzv. účelových sňatků. Nadále také dochází k předkládání padělaných náležitostí cizinci při podání žádostí o pobyt na území České republiky. Útvary služby cizinecké policie byla zjištěna padělaná Rozhodnutí o povolení k zaměstnání, padělané Rejstříky trestu České republiky, padělané tlumočnické doložky na překladech některých náležitostí či falešná potvrzení o zůstatku finančních prostředků na účtu cizince.

Rovněž dochází ke zneužívání žádostí o povolení přechodného pobytu na území občany EU. Podle § 87a zákona číslo 326/1999 Sb., se občanu EU vydá na jeho žádost potvrzení o přechodném pobytu, pokud hodlá na území pobývat přechodně po dobu delší než tři měsíce. Skutečným důvodem pobytu a podání žádosti, přestože občan EU může na území České republiky pobývat přechodně neomezeně, je absolvování autoškoly a získání řidičského oprávnění na území České republiky, a to z důvodu finančních, příp. nemožnosti získat řidičské oprávnění na území svého státu (např. SRN nebo Rakousko). Pro oddělení cizinecké policie je vyřizování těchto žádostí zatěžující z důvodu, že žádosti jsou účelové a doklad potvrzení o přechodném pobytu je vydáván na dobu neurčitou, přestože opodstatněnost jeho vydání končí pro cizince získáním řidičského oprávnění. Problematiku některých účelových jednání cizinců by měla vyřešit novela zákona č. 326/1999 Sb., která je v současné době ve schvalovacím procesu i když některé dílčí změny již byly zapracovány.

- **Nelegální migrace**

Pod pojmem nelegální migrace se v České republice rozlišují dvě základní kategorie:

- a) nelegální migrace přes státní hranice** - rozumí se zjištěné případy nelegálního vstupu osob přes státní hranice na území státu z různých důvodů a nedovoleného způsobu opouštění státu přes státní hranice. Případy jsou registrovány útvary Policie ČR i orgány ochrany hranic jiných států. V této kategorii pod pojmem osoby rozumíme cizince i občany ČR.
- b) nelegální migrace ve vnitrozemí České republiky** - porušování pobytového režimu, rozumí se zjištěné případy nelegálního pobytu cizinců ve vnitrozemí - porušení zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince.

Mezi hlavní kritéria úspěšné migrační politiky každé země je míra začlenění cizinců do společnosti. Legální migrace však s sebou přináší i potencionální bezpečnostní rizika, protože se v některých případech může snadno propojit (zaměnit) s nelegální migrací. Zneužívání forem legálního vstupu na území ČR, po kterém následuje nelegální pobyt na území nebo snaha o legalizaci pobytu či pokus o nelegální překročení hranic, je běžnou formou nelegální migrace. V posledních letech je velmi obtížně rozlišovat migraci na legální a nelegální, zejména kvůli využívání mnoha způsobů, jak pobyt na území učinit legálním (vstupem do azylové procedury, skutečným nebo předstíraným podnikáním, výkonem zaměstnání, studiem, účelovým vytvářením rodinných vazeb s občany cílových zemí, apod.).

Ve značné části následujícího textu se zaměřuji především na činnost cizinecké policie. Nelegální migrace může vyvolat ohrožení vnitřní stability společnosti a bezpečnostní situace ve státě. Nelegální migrace mimo jiné nepřímě ovlivňuje vztah veřejnosti k integraci dlouhodobě a legálně usídlených cizinců. Souvisí s přeshraniční trestnou činností, organizovanou převaděčskou kriminalitou, obchodem s lidmi, může být napojena i na mezinárodní terorismus. Nelegální migrace a s ní související nelegální zaměstnávání má rovněž vliv na ekonomickou stabilitu a nepřímě i na vztah veřejnosti k integraci cizinců v ČR. Cizinci, kteří se v ČR zdržují nelegálně, se v některých případech dopouštějí trestné činnosti nebo se sami stávají oběťmi zločinu.

Bezpečnostní rizika, která nelegální migrace přináší, musela Česká republika po vstupu do schengenského prostoru eliminovat v nových podmínkách novými formami a metodami práce policejních orgánů, které umožňují rychlou a jednotnou reakci na opatření přijímaná Radou EU k nelegální migraci. Zásadním strategickým dokumentem, kterým se

tato transformace realizuje, je Národní plán řízení ochrany státních hranic ČR obsahující Integrovaný model zabezpečení hranic. Integrovaný model zabezpečení hranic je důležitým nástrojem zabezpečení vnitřní bezpečnosti a zejména ochrany proti nelegálnímu přistěhovalectví. Spočívá v novém zavedení souboru komplementárních opatření, v rámci kterých se rozlišují 4 pásma, na kterých bude spolupůsobit služba cizinecké policie. Prvním pásmem je činnost ve třetích zemích, zejména v zemích původu a tranzitních zemích např. formou vysílání styčných důstojníků a poradců pro doklady. Druhé pásmo zahrnuje mezinárodní spolupráci (multilaterální, bilaterální a místní) související s ochranou hranic. Třetím pásmem se rozumí opatření na vnějších hranicích tj. mezinárodních letišťích provozujících „neschengenské“ lety. Čtvrtým pásmem jsou aktivity realizované na území „schengenských“ států a mezi těmito státy (aktivity na území ČR zaměřené proti nelegální migraci a přeshraniční kriminalitě).

Systém opatření související s bojem proti nelegální migraci je rozprostřen na celé území ČR, přičemž intenzivnější je v příhraničním území, ale svým rozsahem nenahrazuje a ani nedosahuje úrovně kontrolní činnosti bývalých hraničních přechodů. Tato činnost je realizována inspektoráty cizinecké policie a odbory specializovaných činností, které jsou základními výkonnými organizačními články služby cizinecké policie.

Jedním z hlavních typů opatření k potírání nelegální migrace je intenzivnější provádění pobytových kontrol, a to jak samostatně plánovaných, tak ve spolupráci s ostatními orgány Policie ČR a státní správy a samosprávy (viz kapitola „Kontrolní činnost“). Dalším je provádění kontrolních akcí s využitím většího počtu sil a prostředků na předem stanoveném teritoriu s vytvořením kontrolní clony s maximálním využitím mobilních hlídek (tzv. závojevové, resp. schengenské pátrání).

Metoda závojevového pátrání, jako jedno z kompenzačních opatření po vstupu ČR do schengenského prostoru, je prováděna jednotlivými oblastními ředitelstvími s různou intenzitou (vzhledem k plnění jiných úkolů, charakteru vhodnosti provádění, geografického a demografického hlediska a hustoty dopravní sítě; jakož i vyhodnocování zájmových směrů). Cílem uplatnění metody závojevového pátrání je nalézt co nejefektivnější způsob jejího provádění. Tyto akce vyžadují důkladnou přípravu, jak ze strany účastníků se útvarů (tipování míst, vhodné doby k provedení akce, míst k bezpečnému zastavení vozidel, míst pro tipovací hlídku), tak ze strany ObŘ SCP (oblast logistiky, vzájemné kooperace a organizace s dalšími složkami PČR popř. orgány státní správy). Velkým problémem se ukazuje nedostatek míst na svod a odstavení kontrolovaných vozidel z hlavních silničních tahů, vzhledem k bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Jako nejvhodnější forma se jeví provádět

závojevé pátrání v rámci součinnostní akce s jinými službami PČR (na různých úrovních rozsahu), přičemž SCP hraje dominantní roli, tj. roli koordinátora a garanta.

Co se týče zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, došlo od 1. ledna 2009 k převodu kompetence k rozhodování o žádostech o povolení k trvalému pobytu na ministerstvo vnitra. S účinností od 1. ledna 2009 rovněž ministerstvo vnitra rozhoduje o žádostech o udělení tzv. „zelených karet“. V souvislosti s těmito změnami bylo, ze strany Ředitelství SCP, vyvoláno jednání s pracovníky odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, aby byla nastavena spolupráce mezi policií a ministerstvem vnitra. Spolupráce je zakotvena v součinnostní dohodě tak, aby byl minimalizován vliv tříštění kompetencí v oblasti povolování pobytů na efektivitu boje proti nelegální migraci a obecně na udržení veřejného pořádku.

Pokud jsou osoby při nelegální migraci na území České republiky odhaleny jinými složkami Policie ČR např. městskou policií, celními úřady nebo bezpečnostními agenturami, jsou zpravidla k dořešení předány na místně příslušné útvary cizinecké policie. V případě zadržení orgány sousedních států (či jiných v případě vzdušné hranice), jsou osoby většinou předány do ČR v rámci tzv. readmisních dohod nebo tzv. Dublinské dohody (Nařízení rady č. 343/2003).

Česká republika má uzavřené readmisní dohody s 12. zeměmi: Rakousko, Polsko, Rumunsko, Maďarsko, SRN, Slovensko, Bulharsko, Kanada, Chorvatsko, Francie, Slovinsko a Moldávie (dohoda s Francií zatím nevstoupila v platnost). Uzavírání readmisních dohod je v obecném zájmu a to zejména se státy, které jsou největšími producenty nelegální migrace (např. v červnu 2007 proběhlo druhé kolo expertních jednání o readmisní dohodě s Vietnamem, v rámci kterého byla smluvní úprava readmise mezi Českou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou sjednána. Smluvní dokument bude následně předložen do schvalovacího procesu).

Značně problematická je také oblast **neregulérních cestovních dokladů**. Tak např. v roce 2007, kdy se ještě prováděly kontroly na státních hranicích, se **72 osob** prokazovalo neregulérním cestovním dokladem **při neoprávněném pobytu**. Osoby byly zjišťovány při kontrole ve vnitrozemí nebo hraniční kontrole při výjezdu z ČR (1,5 % z celkového počtu osob zjištěných při neoprávněném pobytu). Ve vnitrozemí jsou neregulérní cestovní doklady odhalovány při pobytových kontrolách, v souvislosti s vyřizováním jiných záležitostí na služebnách cizinecké policie, při běžné kontrolní činnosti jiných složek Policie ČR,

případně při páchání trestné činnosti. Nejčastěji předkládali neregulérní doklady občané Ukrajiny, kteří si pomocí padělků otisků přechodových razítek legalizovali pobyt.

Jeden takovýto konkrétní případ (odhalení neregulérního cestovního dokladu na státní hranici), který jsem sám jako policista odhalil, mohu popsat. Jednalo se o ženu a muže, kteří cestovali společně s dalšími dvěma osobami z Polska do Rakouska přes Českou republiku osobním vozidlem polské státní poznávací značky. Na hraničním přechodu Hatě předložili všichni cestující doklady. Jednalo se o dva cestovní pasy Polska a dva občanské průkazy Polska (na ty je možno již od vstupu ČR do EU cestovat). Protože se cestující chovali značně nepřirozeně a nervózně pojal jsem podezření, že něco není v pořádku. Proto jsem se cestujících zeptal, kam jedou, kdy se narodili a podobně. Muž a žena sedící v zadní části vozidla odpovídali, ale lámanou polštinou a ruštinou a tak bylo přikročeno k důkladnější kontrole dokladů. Podrobným zkoumáním na videospektrálním analyzeru a za pomoci mikroskopu a infračerveného záření jsem zjistil, že občanské průkazy nejsou pravé, respektive jsou padělané. **Jak takový padělek vypadá, můžete vidět v příloze č. 1.** Dalším šetřením bylo zjištěno, že uvedený muž a žena jsou ukrajinské státní příslušnosti, k čemuž se také přiznali. V tomto případě byl skutek kvalifikován jako přešůpek a byl vyřešen ve správním řízení uložením trestu správní vyhoštění na dobu deseti let.

- **Obchodování s lidmi**

Dalším velmi závažným problémem v celosvětovém měřítku je kriminalita zvaná Obchodování s lidmi. Jedná se o jednu z nejzávažnějších forem organizovaného zločinu a díky ohromným ziskům, které pachatelům a organizátorům z této činnosti plynou, i jednou z nejvýnosnějších. Má celou řadu forem a podob. Také Česká republika nezůstává v boji proti této kriminalitě nečinná. Nejnovějším aktem, který je toho dokladem, je tzv. **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi** (pro období let 2008 – 2011), na které se vláda usnesla dne 23. ledna 2008. Tato strategie kontinuálně navazuje na kroky učiněné na základě předchozích dvou národních strategií. Těmi byly:

1. **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice** (pro období 2003 – 2005)
2. **Národní strategie boje proti obchodování s lidmi** (pro období 2005 – 2007).

Velmi výstižně popisuje situaci obchodu s lidmi v České republice jedna z úvodních částí:

„Struktura pachatelů ani obětí sexuálního vykořisťování dle země původu v posledních letech nevykazuje výrazné změny. V současné době je ČR především zemí cílovou a transitní a to hlavně pro obchodované ženy ze zemí bývalého Sovětského svazu, nadále převažuje Ukrajina, Rusko, Moldávie. Z ostatních zemí jsou to dále Slovensko, Bulharsko, Rumunsko, Vietnamská socialistická republika a země bývalé Jugoslávie. Touto trestnou činností se zabývají zejména ruskojazyčné skupiny organizovaného zločinu, které působí po celé ČR, zejména pak v severních, západních i jižních Čechách (při hranici s Německem a Rakouskem), na jižní Moravě (při hranicích s Rakouskem) a v Praze. Byly zaznamenány i případy obchodu s lidmi v rámci čínské a vietnamské komunity. Na vnitrostátním obchodu s lidmi se významně podílejí občané ČR a Slovenska romské národnosti, i když v naprosté většině případů se jedná o organizování dobrovolné prostituce. V posledním roce byly získány informace, že tyto osoby organizují prostituci i do dalších států Evropy (např. Velká Británie či země Skandinávie). Tuto činnost lze ve většině případů kvalifikovat pouze jako kuplířství, neboť zde nebyl prokázán prvek nedobrovolnosti nabízení sexuálních služeb.“¹

Jaký je vůbec stav a vývoj kriminality cizinců z pohledu analytiků? Podařilo se mi získat souhrnné údaje do roku 2008. Vývoj stavu obviněných a odsouzených cizích státních příslušníků v letech 1999 – 2008 popisuje **tabulka č. 5** a následný **graf č. 14**.

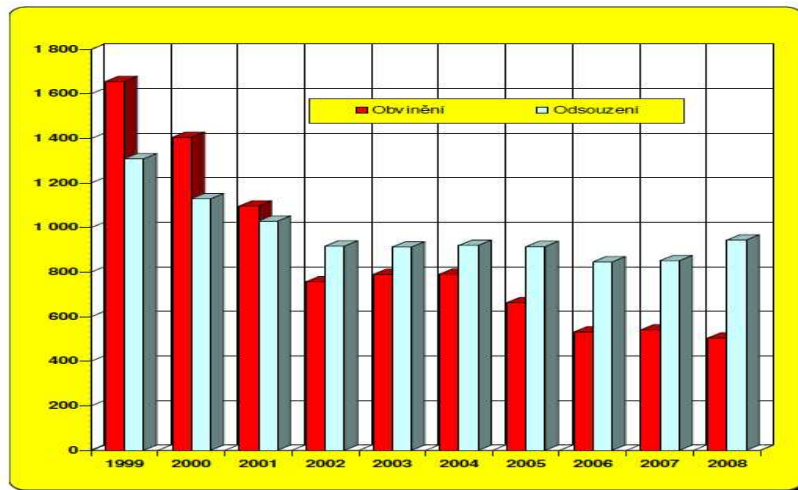
	Stav k 31.12.									
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obvinění	1 656	1 405	1 097	757	790	792	663	532	541	505
Odsouzení	1 309	1 129	1 029	917	913	920	915	846	851	944
Celkem	2 965	2 534	2 126	1 674	1 703	1 712	1 578	1 378	1 392	1 449

Tabulka č. 5

Vývoj stavu obviněných a odsouzených cizích státních příslušníků v letech 1999 – 2008

(Zdroj – Statistická ročenka Vězeňské služby 2010)

¹ zdroj - Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008 – 2011), na které se vláda usnesla dne 23. ledna 2008.

Graf č. 14

Vývoj stavu obviněných a odsouzených cizích státních příslušníků v letech 1999 – 2008
(Zdroj – Statistická ročenka Vězeňské služby 2010)

Pokud jde o nejzatíženější část republiky trestnou činností cizinců, je jí dlouhodobě **Praha**. To souvisí jednak s turistickým ruchem, při kterém se cizinci často stávají jak pachatelé, tak oběťmi trestné činnosti, jednak se skutečností, že zde podle statistik povolených trvalých a dlouhodobých pobytů žije a pracuje nejvíce cizinců z celé ČR.

3.3 Uplatnění cizinců a samotná integrace do společnosti

Pokud budeme hovořit o uplatnění cizinců v naší republice obecně, můžeme zmínit jako jeden z hlavních pilířů našeho státního aparátu především Ministerstvo práce a sociálních věcí, které spolupracuje z pozice koordinátora Koncepce integrace cizinců¹⁾ s řadou subjektů, včetně nestátních neziskových organizací (*dále jen NNO*). Usiluje o vzájemnou otevřenost a plynulou komunikaci s NNO, která je oboustranně prospěšná a pomáhá dosáhnout společného cíle, tj. integrace cizinců na území ČR.

Zmíněná Koncepce integrace cizinců je zásadním projektem řešení otázky integrace cizinců. Cílovou skupinou Koncepce integrace cizinců jsou v obecné rovině cizinci z třetích zemí legálně a dlouhodobě (déle než rok) pobývající na území ČR. Nejsou jimi občané EU a žadatelé o azyl. Azylanti sice spadají pod cílovou skupinu Koncepce integrace cizinců, ale pouze okrajově; jejich integrace a realizace Státního integračního programu, stejně jako

1 – Koncepce integrace cizinců v roce 2005 byla schválena Unesením vlády ČR č. 126 ze dne 8. února 2006.

správa Evropského uprchlického fondu, je v gesci Ministerstva vnitra. Obsahuje jak mezinárodní tak vnitrostátní kontext vývoje politiky integrace cizinců včetně komplexního návrhu dlouhodobých legislativních a praktických opatření i předpoklady úspěšné realizace a účelné strategie migrační politiky. Rovněž řeší personální a finanční zajištění Koncepce integrace cizinců a zmiňuje projekty ostatních resortů na integraci cizinců. Její součástí je také vyhodnocení koncepce z předešlých období, statistiky a předpoklad dalšího vývoje.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, jak bylo v úvodu této části zmíněno, spolupracuje s řadou subjektů, včetně nestátních neziskových organizací a vytvořilo jakousi strategii spolupráce Ministerstva práce a sociálních věcí s NNO v oblasti cizinců, která obsahuje tyto základní body:

- 1) Pokračovat ve spolupráci s NNO při tvorbě politiky integrace cizinců prostřednictvím účasti jejich zástupců v Komisi ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců v ČR a v jejích odborných konzultačních skupinách.
- 2) Pokračovat ve sdílení informací s NNO a napomáhat sdílení informací mezi NNO navzájem.
- 3) Usilovat o to, aby NNO pokračovaly v realizaci projektů zaměřených na integraci cílové skupiny cizinců a vytvářet pro to vhodné podmínky.
- 4) Usilovat o to, aby efektivita projektů NNO byla co nejvyšší.
- 5) Usilovat o to, aby docházelo k prohlubování spolupráce mezi NNO na straně jedné a obcemi a kraji na straně druhé.
- 6) Usilovat o to, aby podněty NNO byly cíleně adresovány dotčeným orgánům státní správy.

Jak tedy využívají cizinci možnosti naší společnosti k realizaci své integrace? Jedním ze základních ukazatelů je určitě ekonomická aktivita cizinců (jejich zaměstnanost). Údaje o zaměstnanosti cizinců na území České republiky vycházejí z evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR o vydaných platných povoleních k zaměstnání cizinců a počtu informací o nástupu občanů EU a Švýcarska k výkonu práce, registrovaných úřady práce a z evidence

o cizincích s živnostenským oprávněním Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Od 1. 5. 2004 občané EU a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci již nejsou z hlediska zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, považováni za cizince a v souladu s tímto zákonem mají stejné právní postavení jako občané České republiky, to znamená, že mají v ČR volný přístup na trh práce. Ostatní cizinci mohou vykonávat práci na území ČR za podmínky, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon o zaměstnanosti nestanovuje jinak. Za zaměstnání je považováno i plnění běžných úkolů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu nebo jiného orgánu obchodní společnosti, členem družstva nebo členem statutárního nebo jiného orgánu družstva. Plnění běžných úkolů mohou tito cizinci vykonávat za předpokladu, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu. Povolení k zaměstnání může úřad práce cizinci vydat na pracovní místo, které je hlášeno zaměstnavatelem jako volné, které nelze s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit jinak a zaměstnavatel obdržel povolení získávat zaměstnance ze zahraničí.

Povolení k zaměstnání **bez ohledu na situaci na trhu práce** se vydává cizinci:

- vykonávajícímu v České republice soustavnou vzdělávací nebo vědeckou činnost jako pedagogický pracovník nebo akademický pracovník vysoké školy nebo vědecký výzkumný nebo vývojový pracovník ve výzkumných institucích;
- který bude zaměstnán na časově vymezené období za účelem zvyšování svých dovedností a kvalifikace ve zvoleném zaměstnání (stáž), avšak na dobu nejdéle jednoho roku. Toto období může být prodlouženo, nejdéle však na dobu potřebnou pro získání odborné kvalifikace podle předpisů platných v České republice,
- do 26 let věku zaměstnaného příležitostnými a časově omezenými pracemi v rámci výměny mezi školami nebo v rámci programů pro mládež, jichž se Česká republika účastní,
- duchovnímu církve registrované v České republice nebo náboženské společnosti a cizinci, o němž to stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a již je Česká republika vázána;
- kterému bylo uděleno vízum za účelem strpění pobytu podle pobytového zákona nebo mu za stejným účelem bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu;

- který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany nebo kterému bylo uděleno vízum k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu, nejdříve však po uplynutí 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení azylu;
- který bude vykonávat práci na území ČR na základě svého zvolení nebo jmenování do funkce.

Povolení k zaměstnání **se nevyžaduje** u cizince, který:

- a) obdržel azyl na území ČR;
- b) má povolení k trvalému pobytu na území ČR;
- c) je rodinným příslušníkem člena diplomatické mise, konzulárního úřadu nebo rodinným příslušníkem zaměstnance mezinárodní vládní organizace se sídlem na území ČR, pokud je mezinárodní smlouvou sjednanou jménem vlády ČR zaručena vzájemnost;
- d) je výkonným umělcem, pedagogickým pracovníkem, akademickým pracovníkem vysoké školy, vědeckým pracovníkem, který je účastníkem vědeckého setkání, žákem nebo studentem do 26 let věku, sportovcem, osobou, která v ČR zajišťuje dodávky zboží nebo služeb nebo toto zboží dodává nebo osobou, která provádí montáž na základě obchodní smlouvy, případně provádí záruční a opravářské práce, a jejíž pobyt na území ČR nepřesáhne sedm po sobě jdoucích kalendářních dnů nebo celkem 30 dnů v kalendářním roce;
- e) je zaměstnán na území ČR podle mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a již je ČR vázána;
- f) je členem záchranné jednotky a poskytuje pomoc na základě mezistátní dohody o vzájemné pomoci při odstraňování následků havárií a živelných pohrom a v případě humanitární pomoci;
- g) je zaměstnán v mezinárodní hromadné dopravě, pokud je k výkonu práce na území ČR vyslán svým zahraničním zaměstnavatelem;
- h) je akreditován v oblasti sdělovacích prostředků;

- i) je vojenským nebo civilním personálem ozbrojených sil vysílajícího státu podle zvláštního zákona;
- j) vykonává práci v rámci přípravy na budoucí povolání ve školách a školských zařízeních zařazených do sítě škol, předškolních a školských zařízení;
- k) je vyslán na území České republiky v rámci poskytovaných služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie;
- l) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem podle písmene a) nebo c),
- m) pobývá na území České republiky na základě povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie za účelem zaměstnání, pokud od vydání tohoto povolení uplynulo více než 12 měsíců.

V případě zaměstnání cizince podle bodu a) až e) a bodu j) a m) je však zaměstnavatel nebo právnická nebo fyzická osoba, ke které byl cizinec svým zaměstnavatelem vyslán na základě smlouvy k výkonu práce, povinen písemně informovat o této skutečnosti příslušný úřad práce nejpozději v den nástupu tohoto cizince k výkonu práce.

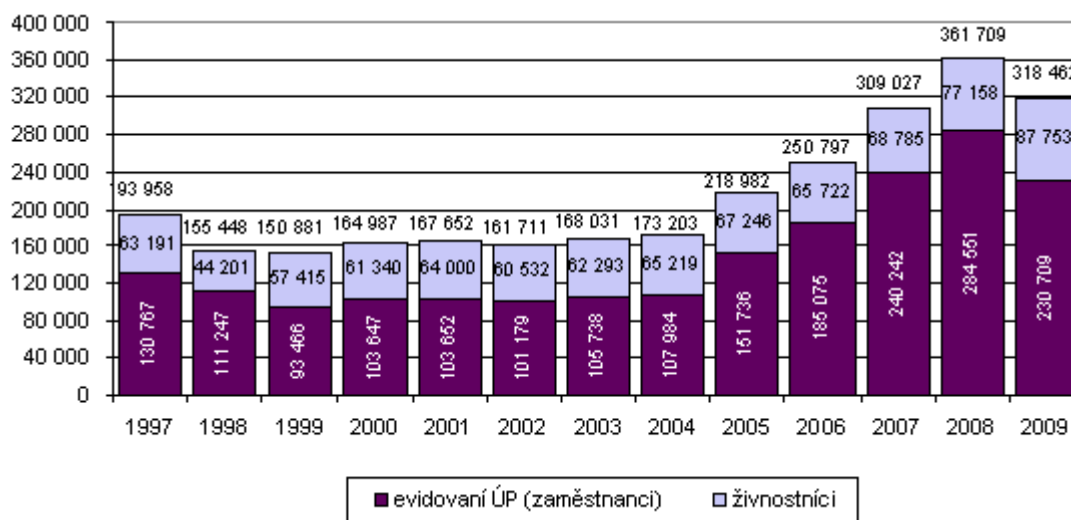
Naopak povolení k zaměstnání **nelze vydat** cizinci, který:

- v České republice požádal o udělení azylu, a to po dobu 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení azylu nebo
- nespĺňuje některou z podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti pro vydání povolení k zaměstnání.

Další ekonomickou skupinu tvoří živnostníci. Ti jsou evidovaní Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Podle zákona č. 455/91 Sb., o živnostenském podnikání, (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů, mohou na území České republiky podnikat i cizinci stejně jako občané ČR, pokud splní určité podmínky dané tímto zákonem a souvisejícími předpisy. Cizinci mohou podnikat v rámci živnostenského zákona jako zahraniční fyzické osoby, ale mohou zakládat i právnické osoby nebo zřizovat na území České republiky organizační složky svého podniku v zahraničí.

Jak tedy vypadá jeden z nejdůležitějších ukazatelů ekonomické aktivity, tedy zaměstnanost dnes? Podle údajů Českého statistického úřadu činila celková zaměstnanost cizinců k 31. 12. 2009 celkem **318 462** osob. Podle pohlaví připadalo na muže 214 257 osob (67,3 %) a na ženy 104 205 osob (32,7 %). **230 709** (72,4 %) těchto cizinců bylo evidováno úřady práce. Z tohoto počtu bylo 230 709 mužů (65,8 %) a zbytek 78 816 (34,2 %) žen. Mezi tyto cizince jsou řazeni cizinci v postavení zaměstnanců a podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti rovněž cizinci, kteří pracovali jako společníci obchodních společností, členové družstev či jako členové statutárních orgánů obchodních společností a družstev, a přitom se kromě účasti na řízení společnosti věnovali plnění tzv. běžných úkolů. Zbylých **87 753** cizinců (tj. 27,6 % všech zaměstnaných cizinců) mělo platné živnostenské oprávnění, z toho 62 364 mužů (71,1 %) a zbytek 25 389 (28,9 %) žen¹.

Aktuálně tvořili cizinci evidovaní úřady práce (zaměstnanci) k 31. 1. 2010 Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky - Správa služeb zaměstnanosti, resp. úřady práce celkem 222 719 cizinců, z toho 43,1% představovali občané Slovenska (95 959 osob), dále 24,4% tvořili občané Ukrajiny (54.303 osob) a 9,0% občané Polska (20 128 osob). Graficky, opět dobře patrné nárůsty zaměstnanosti, můžete vidět v následujícím **grafu č. 15** – celková zaměstnanost cizinců v letech 1997 – 2009 (vždy k 31. 12. daného roku).

Graf č. 15
 Celková zaměstnanost cizinců v letech 1997 – 2009 (vždy k 31. 12. daného roku).
 (Zdroj – Český statistický úřad 2010)

¹ zdroj – Český statistický úřad, 2010

Z grafu je jednoznačně patrný určitý celkový pokles, ovšem pokud se podíváme jen na údaj, týkající se cizinců – živnostníků, je nadále viditelný nárůst těchto cizinců (této skupiny).

4. De lege lata – de lege ferenda

Jak naznačuje název této kapitoly, jedná se o současnou situaci (de lege lata) a budoucí prognózu či možný vývoj (de lege ferenda) cizinecké problematiky. V této části bych se rád podrobně zaměřil na analýzu a komplexní vyhodnocení minulých let i současného stavu zaměřenou nejen na vzdělávání cizinců, ale také na možnosti integrace do běžné společnosti a pracovního procesu. Součástí by měla být také budoucí prognóza či budoucí trendy a vývoj, včetně statistických výstupů zainteresovaných subjektů a to jak v rámci České republiky tak celoevropských struktur.

Velmi zajímavé výzkumy a analýzy provedl a provádí Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Jedná se o příspěvkovou organizaci zřízenou Ministerstvem práce a sociálních věcí. Hlavní náplní ústavu je aplikovaný výzkum v oblasti práce a sociálních věcí na regionální, celostátní i mezinárodní úrovni, formulovaný podle aktuálních potřeb orgánů státní správy, popřípadě neziskových či privátních subjektů. Ústav také vykonává konzultantskou činnost pro uživatele výsledků výzkumů a organizuje semináře a konference. Výzkumné projekty se každý rok připravují ve spolupráci se zřizovatelem a zainteresovanými subjekty s ohledem na kontinuitu vývoje vědy a výzkumu v předmětných oblastech. Mezi hlavní výzkumné zájmy ústavu patří: trh práce a zaměstnanost; sociální dialog a pracovní vztahy; sociální ochrana; rodina; rovné příležitosti; příjmy a mzdy, teorie sociální politiky.

Na konci roku 2007 (přesně 21. prosince) vstoupila Česká republika do schengenského prostoru¹. Ale co vlastně aplikace a přijetí či přistoupení k této dohodě (nebo chcete-li úmluvě) pro náš každodenní život znamená?

Pro běžného občana to znamená skutečnou svobodu cestování po celé evropské unii. Tedy cestování, kde se na státních hranicích fakticky nezastavuje a není třeba nikomu předkládat ke kontrole cestovní doklad a to, že jsme překročili státní hranice jednoho státu a vstupujeme do jiného, poznáme již jen podle ukazatelů kolem cest.

Signatáři Schengenské úmluvy se však dohodli na určitých bezpečnostních pravidlech, které mohou využívat jen v rámci své země. Jedná se mimo jiné také o znovuzavedení kontrol na státních hranicích v případě, že si to vyžaduje důležitý zájem

¹ *Příloha č. 2* obsahuje obrázek semaforu, který má pouze zelená světla, jako symbol vstupu ČR do schengenského prostoru - Evropou volnou cestou.

státu. Konkrétně byla tato výsada použita v roce 2008 při pořádání evropského šampionátu ve fotbale v Rakousku.

Zrušení kontrol na státních hranicích je sice obecně chápáno a také prezentováno jako velmi kladný krok pro nás všechny. Ale bohužel, jako má každá mince své dvě strany má také přistoupení k Schengenské úmluvě své výhody a nevýhody. Především se jedná o nelegální živly, které mohou na tomto statusu tzv. „vydělat“. Vypátrání hledané osoby bez hraničních kontrol, ale i jejich pohyb bude jednou z problematických částí, se kterou se bezpečnostní orgány jednotlivých států budou vyrovnávat velmi těžko. Jednotný integrovaný bezpečnostní informační systém (SIS) je jedním z nástrojů, který tvoří základní informační databázi pro bezpečnostní složky všech států Schengenské úmluvy. Další nedílnou součástí jsou také jak celoevropské, tak celosvětové policejní organizace. Konkrétně tedy Europol nebo Interpol. Obdobné signály či varování o bezpečnostních rizicích vyplívajících z otevřenosti schengenského prostoru přicházejí také od jednotlivých policejních sborů Evropy. Jedině úzká spolupráce a výměna informací může v budoucnu zajistit bezpečnost a čelit takovýmto hrozbám a rizikům.

Na počátku tohoto roku (tedy roku 2010) je velmi předčasné hodnotit nastalou změnu. Pro relevantní analýzu a vyhodnocení je třeba delší časový úsek. Avšak připravenost a znalost budoucích problémových aspektů cizinecké problematiky je bezpodmínečně nutná, pokud chceme zvládat eventuelní vzniklé situace či bezpečnostní hrozby a rizika.

5. Vyhodnocení a analýza empirického šetření cizinecké problematiky

Při hledání vhodného tématu ke svému empirickému výzkumu, jsem velmi dlouho váhal, jak provést vhodné šetření, které bude odpovídat co možná nejvíce skutečnosti. Ovšem nemám teď na mysli jen samotné téma či konkrétní znění otázek, ale především metodologii jako takovou, která dokáže pokud možno vytěsnit chyby, jež bývají spojeny s velkou většinou empirických šetření.

Asi největším problémovým faktorem u uvedených šetření bývá samotná skutečnost, že pracujeme s člověkem. V případě mé práce jsem navíc potřeboval pracovat (alespoň v prvopočátku jsem tento záměr měl) s cizinci. Tedy získat jakýsi dostatečný vzorek osob, které u nás pobývají, ať už z jakýchkoli důvodů. Prvotní záměr byl takový, že bych oslovoval osobně v čekárnách cizinecké policie osoby různých cizích státních příslušností a kladl jim otázky, na které by měly odpovídat. Jak mi však uvedlo několik kolegů, kteří již podobná šetření prováděli nebo o nich slyšeli, je tato metoda značně náročná a také se ukázalo, že z velké míry zkreslená. Navíc je zde faktor, který celé šetření ztlačuje a tím je jazyková bariéra. O důvěře k osobě provádějící šetření ani nemluvě.

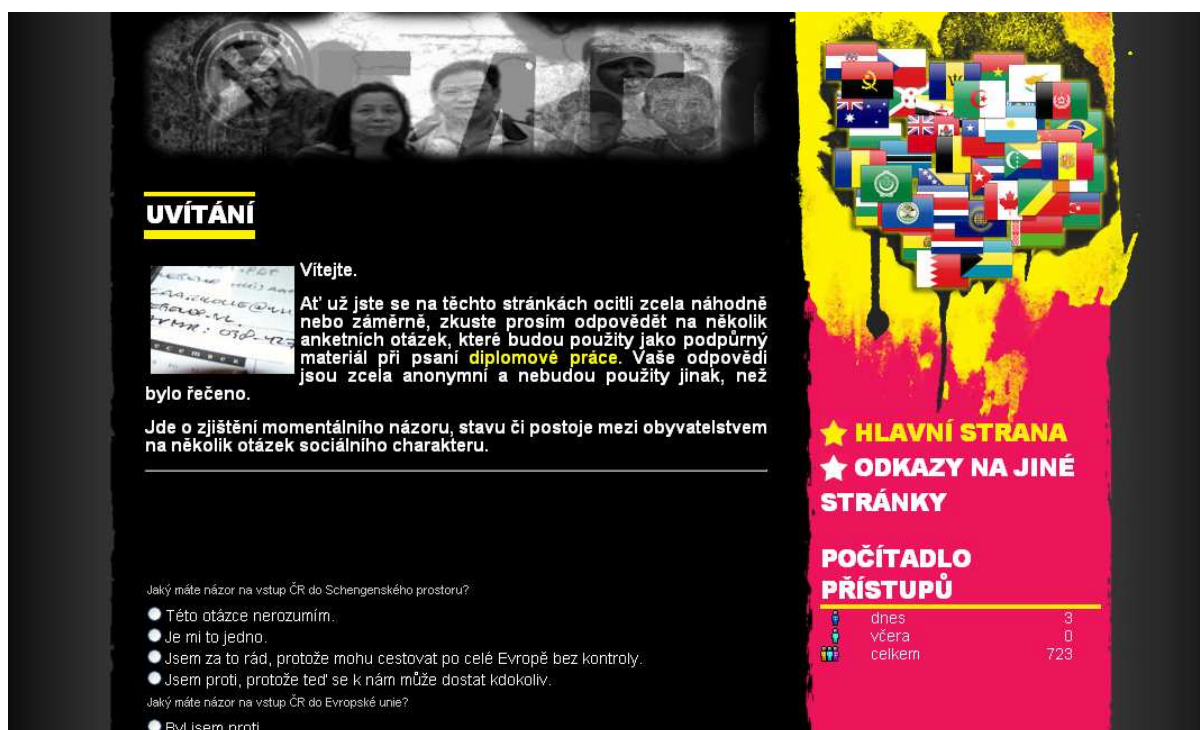
Proto jsem nakonec zvolil jinou a dle mého názoru relevantnější variantu metodiky daného šetření. Zaměnil jsem zaměření celého šetření ne na cizince, ale naopak na naše občany ve vztahu k cizincům. Navíc jelikož jsem tvůrce webových stránek, využil jsem i této své možnosti a vytvořil baterii otázek, na které mohli v průběhu asi roku a půl odpovídat anonymní návštěvníci webu. Tím jsem vlastně automaticky zajistil jakousi míru objektivnosti odpovědí na dané otázky (blíže o této metodě viz dále). Jak již bylo mnohokrát konstatováno a ověřeno, je člověk při osobní kontaktu s osobou provádějící např. anketu, předkládající dotazník apod. vždy ovlivněn touto samotnou osobou tazatele (zadavatele) a do značné míry tak nemusí neodpovídat pravdivě.

Při hledání vhodné formy internetového dotazníku jsem byl inspirován vlastními zkušenostmi i zkušenostmi lidí, kteří se denně pohybují na internetu. Jde totiž o to, že pokud budeme chtít opravdu potlačit určitou míru bázně či obav z pravdivého výroku na ne vždy jednoduché otázky, musíme se pokud možno vyhnout pocitu, že za dané odpovědi můžeme být někým např. perzekuováni. Jednoduše řečeno, musíme se snažit o co nejanonymnější

formu dotazníku (tedy dotazníku v mém případě). Jakmile se musí respondent např. registrovat, nemá k danému šetření důvěru a jeho odpovědi tak nemusí zcela odpovídat jeho skutečným názorům. Jak bude uvedeno dále, jednalo se totiž i o otázky relativně ožehavé, např. týkající se rasismu apod.

Protože každé šetření, analýza nebo výzkum by měly přinést nejen nové skutečnosti, ale také potvrzení nebo vyvrácení určité hypotézy, zvolil jsem otázku, zda celková politika našeho státu, výroky vládních činitelů a chování celé společnosti koresponduje s tím, co si myslí obyčejní občané ve vztahu k cizinecké problematice. Také je mírně zaměřena na znalost pojmů z cizinecké problematiky.

Pro svoji sadu otázek jsem vytvořil nový portál s doménou www.cizinci.ic.cz (v současné chvíli je již hlasování uzavřeno)¹. Na tuto webovou prezentaci jsem použil redakční systém Joomla 1.0.12 doplněný několika přídatnými moduly. Mezi nimi je, mimo jiné, i anketní modul a počítadlo přístupů. Stránky byly spuštěny koncem října 2008. **Celkový počet návštěv** této webové stránky jako takové byl **723** (ke dni 7. února 2010). Celkový počet hlasujících byl **236 respondentů**. Náhled na titulní stranu těchto stránek můžete vidět na **obrázku č. 1**.

Obrázek č. 1

Náhled stránek www.cizinci.ic.cz (stav k datu 7. února 2010)

¹ Pro úplnost – jedná se o doménu společnosti Internet centrum, třetího řádu, kterou si může podobným způsobem kdokoli zřídit. Pokud tedy není daná doména již obsazena (poznámka autora).

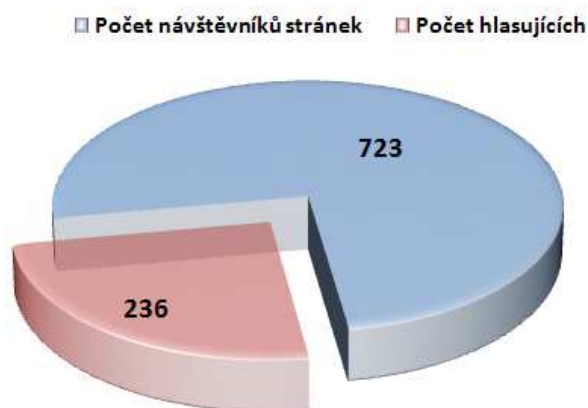
(Zdroj – autor)

Poměr mezi počtem návštěvníků stránek a počtem hlasujících je vyjádřen v následující **tabulce č. 6** a **grafu č. 12**. Je zcela evidentní a logické, že všichni návštěvníci nechtějí hlasovat, navíc se do počtu návštěvníků mohou připočítávat také návštěvy tzv. internetových robotů, před kterými se neubráníme.

Počet návštěvníků stránek	Počet hlasujících
723	236
100%	32,64%

Tabulka č. 6

Poměr počtu návštěvníků stránek k počtu hlasujících (stav k datu 7. února 2010)
(Zdroj – autor)

Graf č. 16

Poměr počtu návštěvníků stránek k počtu hlasujících (stav k datu 7. února 2010)
(Zdroj – autor)

Než začnu s konkrétním vyhodnocením otázek empirického šetření (ankety), rád bych ještě dodal několik informací k technice webových stránek, které jsem použil. Hlasování bylo umožněno pouze jedenkrát z jedné IP adresy (konkrétní adresa počítače), tak že teoreticky by se neměl žádný s respondentů opakovat. Nelze samozřejmě vyloučit teoretickou možnost, kdy se mohl na danou stránku stejný člověk dostat z jiného počítače znovu apod. Ovšem nemyslím si, že podobný záměr někdo snad měl. Důvodem takového jednání bývají profit či prospěch z dané věci, což v tomto případě zcela vylučuji.

Respondentům bylo položeno následujících 12 otázek a k nim tyto možné varianty odpovědí:

- 1) **Jaký máte názor na vstup ČR do Schengenského prostoru?**
 - a) Této otázce nerozumím
 - b) Je mi to jedno
 - c) Jsem proti, protože teď se k nám může dostat kdokoliv
 - d) Jsem za to rád, protože mohu cestovat po celé Evropě bez kontroly
- 2) **Jaký máte názor na vstup ČR do Evropské unie?**
 - a) Volby ke vstupu ČR do EU mi připadaly zmanipulované
 - b) Byl jsem proti
 - c) Je mi to jedno
 - d) Jsem jednoznačně pro.
- 3) **Myslíte si, že cizinci, kteří k nám přicházejí, mají všechny potřebné sociální podmínky pro život v České republice?**
 - a) Této otázce nerozumím
 - b) Myslím, že ano
 - c) Myslím, že ne
 - d) To nedokážu posoudit nebo k tomu nemám dostatek informací
- 4) **Myslíte, že by se měli v ČR zaměstnávat cizinci?**
 - a) Ano, jednoznačně
 - b) Ne, naši lidé sami nemají práci
 - c) Ano, některé práce naši občané nechtějí vykonávat tak proč je nenabídnout cizincům
- 5) **Je pro cizince, kteří u nás žijí dostatek azylových nebo podobných zařízení?**
 - a) Této otázce nerozumím
 - b) Ano, myslím, že ano
 - c) Myslím, že ne
 - d) To nedokážu posoudit
- 6) **Myslíte si, že do budoucna je Česká republika připravena na příliv cizinců z jiných zemí?**
 - a) Ano, myslím, že ano
 - b) To nedokážu posoudit
 - c) Ne, v žádném případě
- 7) **Jak se stavíte k otázce rasismu?**
 - a) Jsem rasista a netajím se tím

- b) Jsem rasista, ale veřejně to neříkám
- c) Jsem jednoznačně proti
- d) Vadí mi pouze někteří nepřizpůsobiví občané, ale v zásadě mi cizinci nevadí

8) Dokázali byste ubytovat u Vás doma cizince?

- a) Ano, s tím nemám problém
- b) Ano, pokud bychom měli dostatečně velký dům
- c) Ne, v žádném případě
- d) Jedině, pokud by to bylo v rámci nějaké humanitární akce a jen dočasně

9) Jaký máte názor k přistoupení Turecka do Evropské unie?

- a) Jsem pro
- b) Jsem jednoznačně proti
- c) Je mi to jedno

10) Kolik je vám prosím let?

- a) do 10 let
- b) více než 60
- c) 41 až 60
- d) 21 až 40
- e) 11 až 20

11) Myslíte si, že se chováme vůči Romům rasisticky?

- a) Ano, myslím, že ano
- b) Ano, ale jen někdy
- c) Ne, myslím, že v žádném případě
- d) Ne, je to jen populismus některých politiků

12) Jaké máte prosím vzdělání?

- a) vyučen
- b) úplné střední
- c) vyučen s maturitou
- d) základní
- e) vysokoškolské
- f) jiné

Analýza počtů jednotlivých odpovědí je uvedena v *tabulce č. 7* na následující straně.

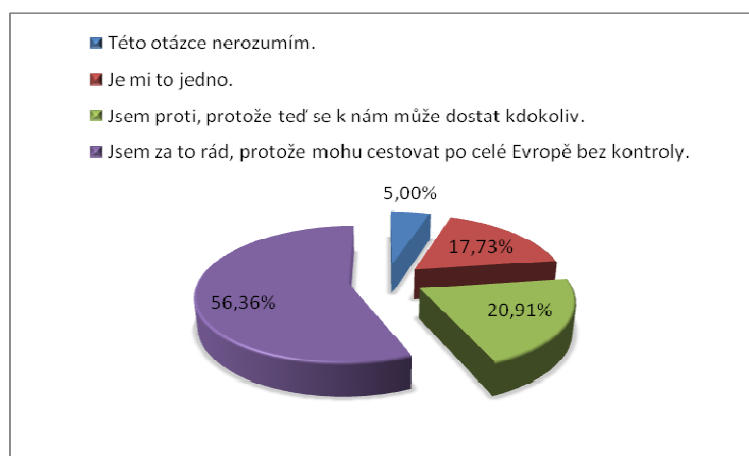
Otázka	Počet	Procenta
1. Jaký máte názor na vstup ČR do Schengenského prostoru?		
Této otázce nerozumím.	11	5,00%
Je mi to jedno.	39	17,73%
Jsem proti, protože teď se k nám může dostat kdokoliv.	46	20,91%
Jsem za to rád, protože mohu cestovat po celé Evropě bez kontroly.	124	56,36%
Celkem	220	
2. Jaký máte názor na vstup ČR do Evropské unie?		
Volby ke vstupu ČR do EU mi připadaly zmanipulované.	23	10,36%
Byl jsem proti.	53	23,87%
Je mi to jedno.	59	26,58%
Jsem jednoznačně pro.	87	39,19%
Celkem	222	
3. Myslíte si, že cizinci, kteří k nám přicházejí, mají všechny potřebné sociální podmínky pro život v České republice?		
Této otázce nerozumím.	7	3,13%
Myslím, že ano.	55	24,55%
Myslím, že ne.	78	34,82%
To nedokážu posoudit nebo k tomu nemám dostatek informací.	84	37,50%
Celkem	224	
4. Myslíte, že by se měli v ČR zaměstnávat cizinci?		
Ano, jednoznačně.	25	11,42%
Ne, naši lidé sami nemají práci.	71	32,42%
Ano, některé práce naši občané nechtějí vykonávat tak proč je nenabídnout cizincům.	123	56,16%
Celkem	219	
5. Je pro cizince, kteří u nás žijí dostatek azylových nebo podobných zařízení?		
Této otázce nerozumím.	1	0,46%
Ano, myslím, že ano.	39	18,06%
Myslím, že ne.	40	18,52%
To nedokážu posoudit.	136	62,96%
Celkem	216	
6. Myslíte si, že do budoucna je Česká republika připravena na příliv cizinců z jiných zemí?		
Ano, myslím, že ano.	18	8,33%
To nedokážu posoudit.	67	31,02%
Ne, v žádném případě.	131	60,65%
Celkem	216	
7. Jak se stavíte k otázce rasismu?		
Jsem rasista a netajím se tím.	11	5,05%
Jsem rasista, ale veřejně to neřkám.	19	8,72%
Jsem jednoznačně proti.	33	15,14%
Vadí mi pouze někteří nepřizpůsobiví občané, ale v zásadě mi cizinci nevadí.	155	71,10%
Celkem	218	
8. Dokázali byste ubytovat u Vás doma cizince?		
Ano, s tím nemám problém.	37	17,13%
Ano, pokud bychom měli dostatečně velký dům.	45	20,83%
Ne, v žádném případě.	54	25,00%
Jedině, pokud by to bylo v rámci nějaké humanitární akce a jen dočasně.	80	37,04%
Celkem	216	
9. Jaký máte názor k přistoupení Turecka do Evropské unie?		
Jsem pro.	33	15,35%
Jsem jednoznačně proti.	78	36,28%
Je mi to jedno.	104	48,37%
Celkem	215	
10. Myslíte si, že se chováme vůči Romům rasisticky?		
Ano, myslím, že ano.	36	16,44%
Ano, ale jen někdy.	59	26,94%
Ne, myslím, že v žádném případě.	62	28,31%
Ne, je to jen populismus některých politiků.	62	28,31%
Celkem	219	
11. Jaké máte prosím vzdělání?		
základní	51	24,06%
vyučen	16	7,55%
vyučen s maturitou	37	17,45%
úplné střední	25	11,79%
vysokoškolské	81	38,21%
jiné	2	0,94%
Celkem	212	
12. Kolik je vám prosím let?		
do 10 let	1	0,48%
11 až 20	104	49,76%
21 až 40	77	36,84%
41 až 60	24	11,48%
více než 60	3	1,44%
Celkem	209	

Tabulka č. 7

Analýza jednotlivých anketních otázek, počet odpovědí a jejich procentuální zastoupení
(Zdroj – empirické šetření autora)

Každá tabulka, která vyjadřuje určitý stav, by měla být doplněna vhodným grafem. Ne jinak tomu bude i u této tabulky, kdy se zvláště u některých otázek graf hodí daleko lépe, než pouhé vyčíslení v jednotlivých buňkách tabulky. Dovolím si jen malé odbočení. Jak je obecně známo, nejrychlejším lidským smyslem je zrak a i to má souvislost s vhodností umístění grafu u datových údajů, neboť velmi rychlým a jednoduchým způsobem vyjádříme stav, který by jinak čtenáři (studentovi) trval zpravidla déle.

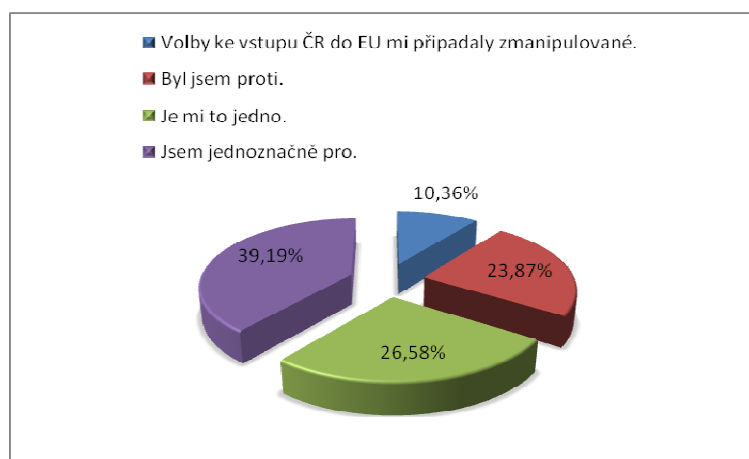
V první otázce byli respondenti tázáni na *názor ke vstupu České republiky do Schengenského prostoru*. Tato otázka byla směřována nejen na samotný fakt vstupu ČR do tohoto prostoru, ale také zároveň na obecnou znalost pojmu jako takového. Tedy slova Schengen (vysvětleno již v kapitole 1.1). Je to do jisté míry výsledek jakési gramotnosti či znalosti respondentů v dané oblasti. Odpovědi s variantou „Této otázce nerozumím“ bylo z celkového počtu **220** dohromady **11**, což činí **5%** z celkového počtu. Zda se jedná o vysoké číslo (a tedy do značné míry negativní) nechám na posouzení váženého čtenáře. Musíme brát však také ohled na celkové složení respondentů z pohledu vzdělání i věku (viz dále). Nejvyšší číslo (**124**) je u odpovědi „Jsem za to rád, protože mohu cestovat po celé Evropě bez kontroly“, což tvoří **přes 56%** všech odpovědí. Zajímavým číslem či chcete-li výsledkem je určitě počet odpovědí „Jsem proti, protože teď se k nám může dostat kdokoliv“ – **46** respondentů, tvořící skoro **21%** všech odpovědí. Může to naznačovat jakési obavy s možného vzestupu kriminality či cizineckých přistěhovaleckých vln apod. Zbýlých **39** hlasujících (asi **18%**) zvolilo odpověď „Je mi to jedno“.

Graf č. 17

Otázka č. 1 empirického šetření – „Jaký názor máte na vstup České republiky do Schengenského prostoru“
(procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí)
(Zdroj – empirické šetření autora)

Otázka č. 2 zněla „Jaký máte názor na vstup ČR do Evropské unie?“. Jak možná víte, byl vstup České republiky jako jedno z mála rozhodnutí ponechán na rozhodnutí všech občanů a to formou referenda. V červnu roku 2003 podpořilo vstup celkem 77% občanů. Celková účast v referendu dosáhla 55%. Již brzy po vyhlášení výsledků se ve veřejnosti objevily spekulace o zmanipulování voleb. Proto jsem i tuto variantu zařadil mezi ostatní. Odpověď „Jsem jednoznačně pro“ zvolilo **87** respondentů, což činí asi **39%**. Opačné stanovisko (tedy „Byl jsem proti“) zvolilo **53** respondentů (asi **24%**). Že byly volby zmanipulované, se domnívá (z tohoto šetření) **23** hlasujících (asi **10%**). Poslední variantou odpovědi byla volba „Je mi to jedno“, kterou zvolilo **59** hlasujících (asi **26,5 %**). Především toto číslo je dnes s odstupem času zajímavé. Lidé už zřejmě berou naše členství v Evropské unii za jednoznačnou samozřejmost.

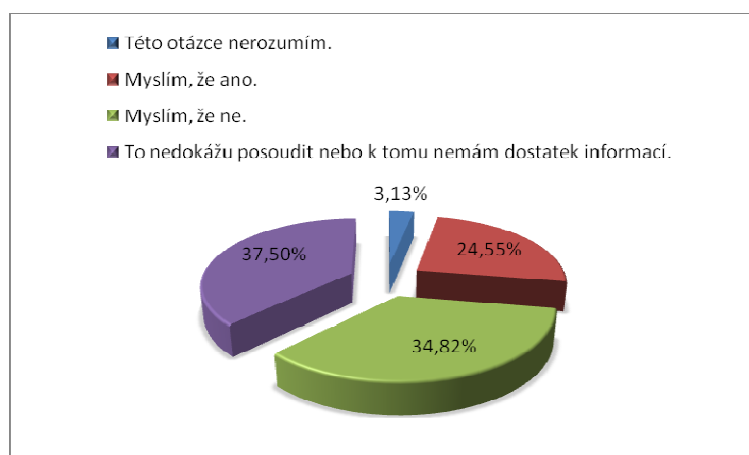

Graf č. 18

Otázka č. 2 empirického šetření – „Jaký máte názor na vstup ČR do Evropské unie?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí)
 (Zdroj – empirické šetření autora)

Třetí otázka byla zaměřena spíše na specifickou znalost cizinecké problematiky než jakýsi obecný názor. Otázka zněla „Myslíte si, že cizinci, kteří k nám přicházejí, mají všechny potřebné sociální podmínky pro život v České republice?“. Z celkového počtu **224** respondentů, kteří odpověděli, jich nejčastěji zvolilo možnost „To nedokážu posoudit nebo k tomu nemám dostatek informací“. Bylo to v **84** případech (**37,5%**). Velmi podobnou skupinu (velikostně) tvoří odpověď „Myslím, že ne“ (**78** respondentů – asi **35%**). Třetí větší skupinu tvořily odpovědi „Myslím, že ano“ s asi **24,5%** dotázaných (**55** respondentů). Jednoznačně nejmenší je počet těch, kteří odpověděli, že této otázce nerozumí (asi **3%**). Výstupem této otázky je závěr, že značná část lidí se kloní k názoru, že sociální podmínky pro přicházející cizince do naší republiky jsou nedostatečné či chcete-li nedostačující. Ovšem

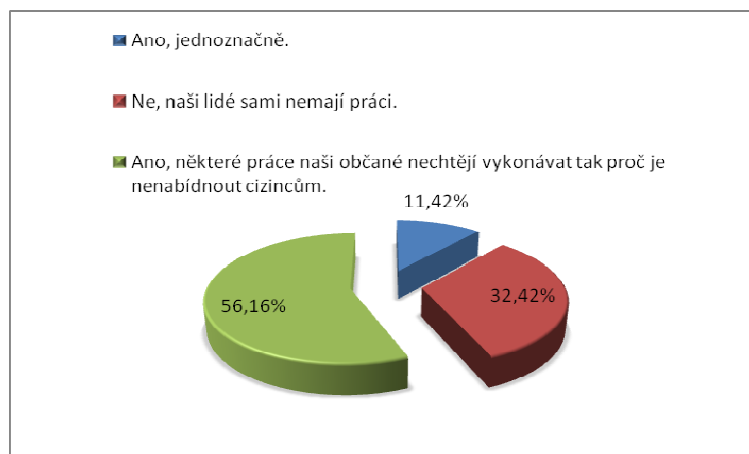
jedná se o prakticky stejně velkou skupinu, která tuto otázku nedokáže posoudit nebo nemá dostatek informací.

Graf č. 19

Otázka č. 3 empirického šetření – „Myslíte si, že cizinci, kteří k nám přicházejí, mají všechny potřebné sociální podmínky pro život v České republice?“ (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
(Zdroj – empirické šetření autora)

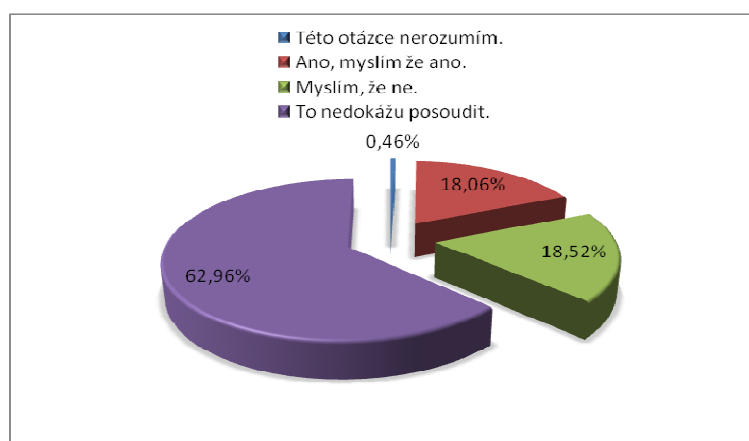
„Myslíte, že by se měli v ČR zaměstnávat cizinci?“ – to je čtvrtá z anketních otázek empirického šetření. Zvláště nyní, kdy prochází prakticky celý svět ekonomickou krizí otázka zcela na místě. Navíc ve veřejnosti značně diskutovaná. Záměrně jsem nespécifikoval obor či skupinu oborů. Myšlena byla tato problematika zcela obecně. Zde jsem nechal pro odpovědi pouze tři varianty odpovědí. Jedna však zcela převažuje. Je to varianta „Ano, některé práce naši občané nechtějí vykonávat tak proč je nenabídnout cizincům“. Celkem **123** (asi **56%**) z **219** respondentů zvolilo tuto odpověď. Druhá nejvíce volená varianta byla s odpovědí „Ne, naši lidé sami nemají práci“ s počtem **71** hlasů (asi **32%**). Třetí a nejmenší skupinu tvoří odpověď „Ano jednoznačně“ s **25** hlasy (asi **11%**). Z této otázky jednoznačně vyplívá, že se většina dotázaných domnívá, že by se u nás měli cizinci zaměstnávat, ať už to bude u méně populárních pracovních činností (oborů), anebo i obecně.

Graf č. 20

Otázka č. 4 empirického šetření – „Myslíte, že by se měli v ČR zaměstnávat cizinci?“
 (percentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

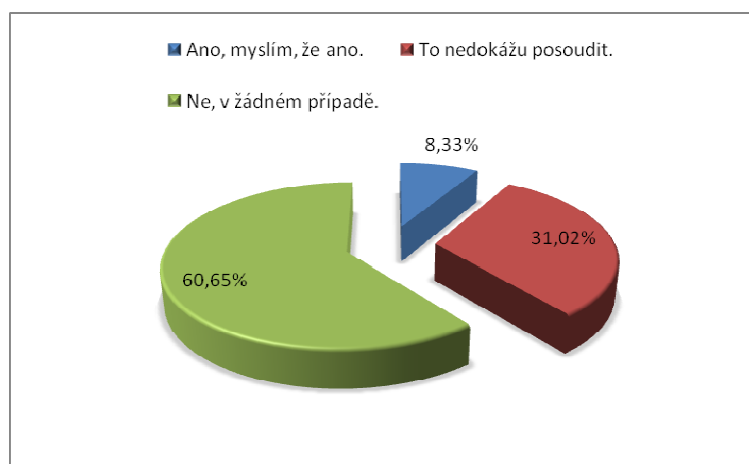
Další, pátá otázka je opět spíše ve skupině těch, které jsou značně specifické či vyžadují jakousi znalost dané tematiky. Otázka zněla „Je pro cizince, kteří u nás žijí dostatek azylových nebo podobných zařízení?“. Z počtu 216 respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli, jich jednoznačně nejvíce odpovědělo „že to nedokáže posoudit“ (celých **136** respondentů – necelých **63%**). Další dvě varianty odpovědí jsou vzácně velmi podobné (tedy svým výsledkem hlasování). Pro odpověď „Ano, myslím, že ano“ hlasovalo tak jako pro variantu „Myslím, že ne“ shodně asi 18% hlasujících (**39** respektive **40** respondentů). Zanedbatelnou část tvoří jedna odpověď s variantou „Této otázce nerozumím“. Můžeme konstatovat, že s uvedeného vyplývá nutnost znát u této otázky relevantní informace, což potvrzují i velmi vyrovnané hlasy u odpovědí „ano“ a „ne“.

Graf č. 21

Otázka č. 5 empirického šetření – „Je pro cizince, kteří u nás žijí dostatek azylových nebo podobných zařízení?“
 (percentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

Šestá otázka je zaměřena spíše na zamyšlení do budoucna. Zněla „Myslíte si, že do budoucna je Česká republika připravena na příliv cizinců z jiných zemí?“. Zde byl opět jednoznačný „vítěz“ (odpověď s největším počtem hlasů). „Ne, v žádném případě“ odpovědělo přes **60,5% (131)** respondentů z **216** hlasů, které na otázku odpověděly. Naopak pouze asi **8% (18)** hlasujících odpovědělo, že ČR není připravena v žádném případě. Zbýlých **67** (asi **31%**) respondentů odpovědělo, že tuto otázku nedokáže posoudit. Obecně můžeme říci, že výsledek svědčí o většinovém názoru, že u nás nejsou takové podmínky, které bychom potřebovali pro případný přísun (migrační vlnu) cizinců.

Graf č. 22

Otázka č. 6 empirického šetření – „Myslíte si, že do budoucna je Česká republika připravena na příliv cizinců z jiných zemí?“ (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).

(Zdroj – empirické šetření autora)

Jednou ze značně ožehavých otázek je určitě otázka rasismu. I tuto oblast jsem nezapomněl a zařadil ji do svého šetření. Začnu opět tím, jak otázka zněla – „Jak se stavíte k otázce rasismu?“. Absolutní většina respondentů – **155** (asi **71%**) z celkového počtu **218** hlasů, tvořila „diplomatická“ varianta odpovědi „Vadí mi pouze někteří nepřizpůsobiví občané, ale v zásadě mi cizinci nevadí“. Abych pravdu řekl, dalo se to očekávat. Spíše jsem byl velmi zvědav na další počty u ostatních variant. Jednoznačně proti se staví (hlasovalo) **33** respondentů (asi **15%**). Poslední dvě možnosti hlasování se přikláněly k souhlasu s rasistickými myšlenkami. Variantu „Jsem rasista, ale veřejně to neříkám“ zvolilo **19** dotázaných (skoro **9%**). Poslední variantou byla odpověď „Jsem rasista a netajím se tím“, kterou si zvolilo **11** dotázaných, což tvoří zhruba **5%**. Zde bych si dovolil malou polemiku či možná vyzdvižení výhod anonymního dotazníku (ankety). Myslím si totiž, že by např. v dotaznících „papírového“ charakteru nebylo tolik hlasů příznávajících své sympatie k rasismu. Závěr této otázky je možné ještě mírně prohloubit tím, že pokud bychom spojily

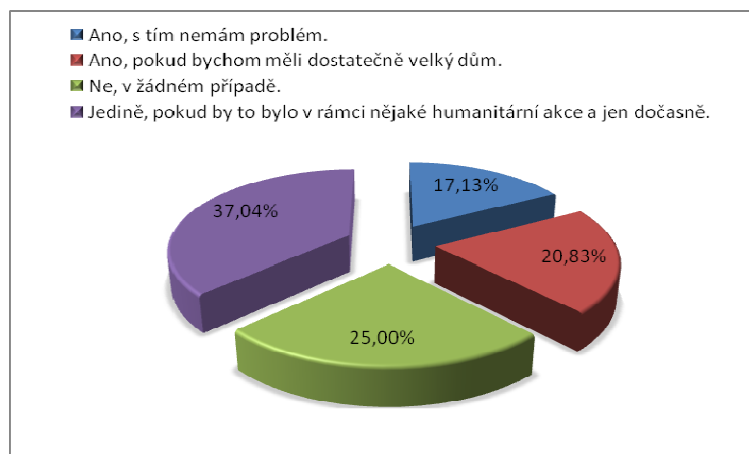
obě „souhlasné“ odpovědi sympatizující s rasismem, ať už tajně či veřejně přiznané, dostaneme se procentuelně na přibližně **14%** dotázaných. Tedy taková je míra rasisticky smýšlejících, kteří tuto anketu vyplnili. Zda je to číslo vysoké nebo se jedná o „normální“ stav, nechám na váženém čtenáři. Na druhou stranu musíme přihlídnout k vysokému číslu, které měla odpověď „Vadí mi pouze někteří nepřizpůsobiví občané, ale v zásadě mi cizinci nevadí“. A to je určitě pozitivní.

Graf č. 23

Otázka č. 7 empirického šetření – „Jak se stavíte k otázce rasismu?“
(procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
(Zdroj – empirické šetření autora)

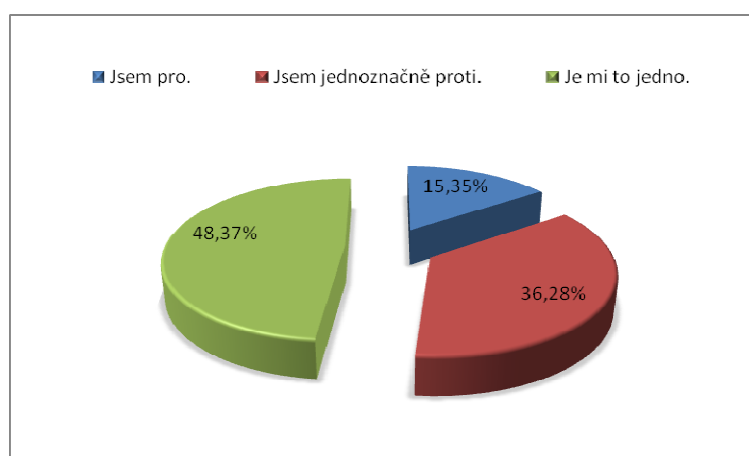
Jakýmsi pokračováním otázek směřujících k bezprostřednímu soužití našich občanů s cizinci je i otázka č. 8. Zněla „Dokázali byste ubytovat u Vás doma cizince?“. Zde byly čtyři varianty odpovědí značně vyrovnané. Nejvíce hlasů měla odpověď „Jedině, pokud by to bylo v rámci nějaké humanitární akce a jen dočasně“ – **80** hlasů (asi **37%**) z celkového počtu **216** hlasujících. Na pomyslné druhé příčce je počet hlasů u varianty „Ne, v žádném případě“ (**54** hlasů – **25%**). Opět můžeme tyto dvě skupiny pomyslně spojit do záporné poloviny a vyjde nám tak číslo poměrně vysoké číslo **62%**. To do jisté míry potvrzuje závěry z minulé otázky. Dalších **45** hlasů (asi **21%**) bylo přiděleno odpovědi „Ano, pokud bychom měli dostatečně velký dům“ a odpovědi „Ano, s tím nemám problém“ (**37** hlasů – asi **17%**). Opět tedy ještě jednou můžeme konstatovat jistou převahu negativních postojů vůči cizincům. V tomto případě si však myslím, že se jedná o negativní postoj k ubytování v našich domovech kohokoli obecně.

Graf č. 24

Otázka č. 8 empirického šetření – „Dokázali byste ubytovat u Vás doma cizince?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

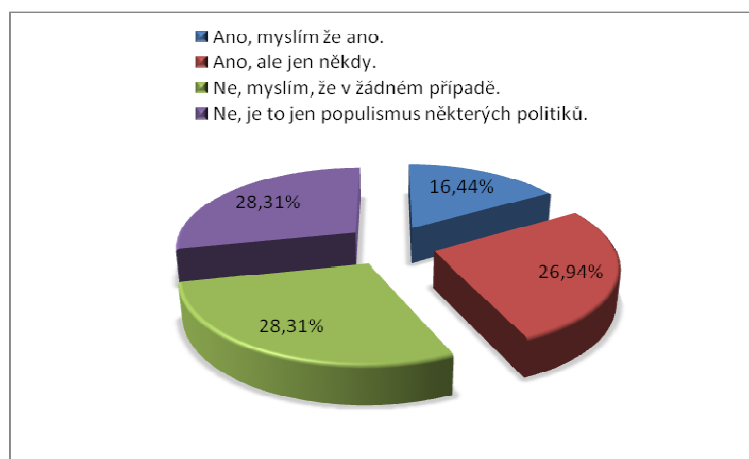
V následující deváté otázce jsem se zaměřil na budoucí (možné) rozšíření Evropské unie o nové členy. Velmi kontroverzním a diskutovaným kandidátem je Mimo jiné Turecko. Na anketní otázku „Jaký máte názor k přistoupení Turecka do Evropské unie?“ odpovědělo celkem 215 respondentů. Zde se prakticky polovina (**104** hlasujících – asi **48%**) vyjádřila lhostejně, tedy vybrali odpověď „Je mi to jedno“. Velkou část tvořila odpověď „Jsem jednoznačně proti“, kterou si vybralo **78** hlasujících (asi **36%**). Pouze **33**, tedy asi **15%** respondentů bylo pro. Jedná se o velmi složitou a ožehavou záležitost i z pohledu geografického, neboť Turecko tvoří jakousi vstupní bránu do Asie. Tím vznikají (možná oprávněné) názory a úvahy o nebezpečí nových migračních přistěhovaleckých vln.

Graf č. 25

Otázka č. 9 empirického šetření – „Jaký máte názor k přistoupení Turecka do Evropské unie?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

Další otázka je opět z množiny těch, které se nahlas nerady říkají. Její formulace zněla „Myslíte si, že se chováme vůči Romům rasisticky?“. Varianty byly čtyři a ve výsledcích značně vyrovnané. Že se vůči Romům chováme jednoznačně rasisticky, zvolilo nejmenší procento (přesně **16,44%**) hlasujících – **36** respondentů. Že se k nim chováme rasisticky, ale jen někdy zatrhlo ve svých odpovědích **59** hlasujících (asi **27%**). Zbylé dvě odpovědi v opačném „gardu“, měly ve výsledcích úplnou procentuální shodu. Jak varianta „Ne, myslím, že v žádném případě“ i odpověď „Ne, je to jen populismus některých politiků“ zvolilo **62** hlasujících, tedy asi **28%**. Za výstupní signál této otázky můžeme považovat jakousi sebereflexi vůči nám samotným, neboť relativně vysoké procento souhlasných odpovědí naznačuje, že si přiznáváme určitou míru rasistického chování vůči této komunitě.

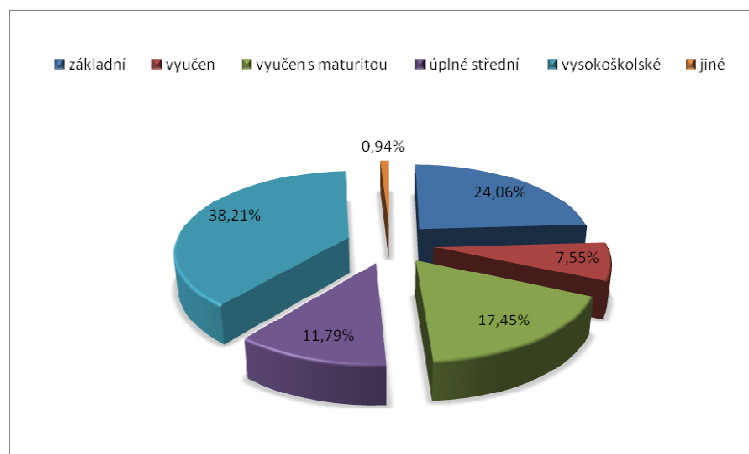

Graf č. 26

Otázka č. 10 empirického šetření – „Myslíte si, že se chováme vůči Romům rasisticky?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

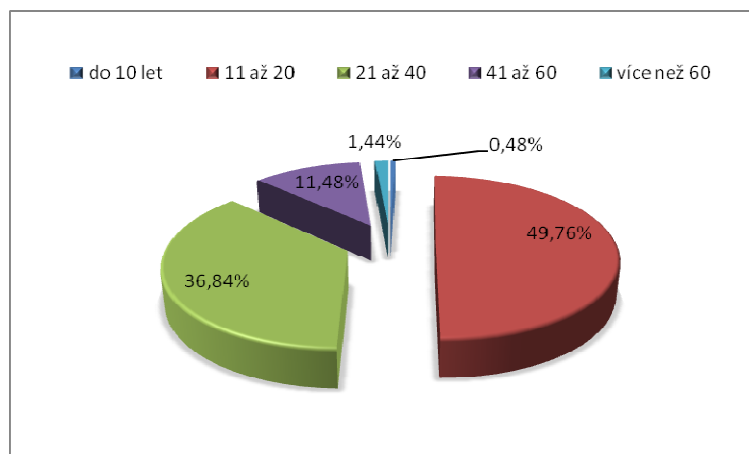
Poslední dvě otázky jsou zaměřeny spíše na statistickou a analytickou stránku empirického šetření. Jedenáctá otázka zněla „Jaké máte prosím vzdělání?“. Otázka vzdělanosti hraje samozřejmě i v problematice takovýchto jednodušších anket svou úlohu. Složení respondentů z pohledu jejich dosaženého vzdělání může naznačit (a většinou také naznačí), že jednotlivé skupiny respondentů dle jejich dosaženého vzdělání odpovídají jinak. V mém šetření se do ankety zapojilo, alespoň dle záznamů, největší procento z řad vysokoškolsky vzdělaných respondentů (**81** - asi **38%**). Na dalším místě bylo zastoupení lidí se základním vzděláním – **24%**, dále pak se **17,5%** respondenti zatrhly možnost „vyučen s maturitou“. Úplné střední vzdělání zvolilo asi **12%** a vyučen asi **7,5%** hlasujících, z celkového počtu **212**. Tato otázka byla z pohledu tohoto šetření položena v zásadě z jednoduchého důvodu. Z množství odpovědí bylo zapotřebí zjistit, která vzdělanostní

skupina byla zastoupena nejvíce, která méně atd. Pokud bych však vypracovával znovu podobné šetření, bylo by vhodnější a přesnější zanalyzovat jednotlivé vzdělanostní skupiny ve spojení s jednotlivými otázkami. Dalo by se tak velmi precizně a dopodrobna vysledovat odpovědi jednotlivých respondentů ve vztahu k jejich vzdělání.

Graf č. 27
Otázka č. 11 empirického šetření – „Jaké máte prosím vzdělání?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

Poslední otázka je rovněž, jak už jsem naznačil, zaměřena spíše na statistickou a analytickou stránku empirického šetření. Jednalo se o otázku spojenou s věkem respondentů. I tato otázka bývá velmi důležitá z pohledu analýzy věkových skupin. Neboť je zcela logické, že v jednotlivých obdobích svého života můžeme a také máme na danou problematiku různý názor. Ve vzorku respondentů tohoto šetření měla největší zastoupení skupina mezi 11. a 20. lety věku (skoro **50%**). Pokud tento počet srovnáme s největším vzdělanostním zastoupením, tedy vysokoškolské vzdělání, je patrné, že určité procento hlasujících nevybralo svou odpověď dle pravdy. Buď někteří jedinci zatrhlí jiný věk, nebo své dosažené vzdělání. Obojí je samozřejmě možné. Další velkou skupinou byla skupina mezi 21. a 40. rokem věku (asi **37%**). Skupinu s věkem od 41 do 60 let tvořilo **24** respondentů (asi **11,5%**). Nejmenší a zanedbatelné zastoupení měl (asi logicky) jediný hlas, který spadl do věkové kategorie 0-10 let.

Graf č. 28

Otázka č. 12 empirického šetření – „Kolik je vám prosím let?“
 (procentuelní zastoupení jednotlivých odpovědí).
 (Zdroj – empirické šetření autora)

Ke každému výzkumu či šetření by měla být vypracována závěrečná rekapitulace, potvrzení či vyvrácení hypotézy, zjištěný stav, nově zjištěné skutečnosti apod. Nejinak tomu bude i u této ankety.

Odpovědi na dané pensum otázek naznačily, alespoň pro mne, několik jednoznačných signálů. Jednou z nich je skutečnost, že mnoho lidí dnes nemá povědomí o pojmu Schengenská úmluva, prostor apod. Tím pádem si neuvědomuje, na jakém základě můžeme dnes v roce 2010 svobodně cestovat v rámci Evropy (respektive daných zemí). Další oblastí, která je rovněž velmi neznámá, je oblast azylové politiky. Oblastí, která je do značné míry pro nás všechny ožehavým tématem, je rasismus. Pokud shrneme všechny otázky, dotýkající se dané oblasti, musíme (bohužel) konstatovat, že velká většina naší veřejnosti je rasisticky zaměřena a to ať už vůči cizincům anebo vůči některé problematické menšině. Dovolím si u těchto menšin ovšem podotknout, že tyto názory se velmi často odrážejí od každodenních zkušeností s těmito lidmi a komunitou.

Závěrem anketního šetření mohu konstatovat, že se některé názory značně liší od oficiálních proklamací našich politiků, politiky vlády apod. Na druhou stranu se mnohdy ukázalo, že je mezi námi mnoho lidí, kteří jsou vůči mnoha procesům či skutečnostem velmi lhostejní (viz otázka k přistoupení Turecka do EU).

6. Možnosti řešení a připravenosti na možné problémové aspekty integrace a začleňování cizinců do společnosti

Každý specifikovaný problém a tým integrace cizinců rozhodně je by měl také obsahovat východiska a budoucí možnosti řešení tohoto problému. V této části zmíním konkrétní realizace projektů spojených s touto problematikou. V rámci naší republiky zde bude popsána činnost např. Komise ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců a jejich pracovních skupin, zapojení orgánů územní samosprávy do procesu integrace cizinců nebo např. zapojení nestátních neziskových organizací a sociálních partnerů.

Samozřejmě je třeba také podotknout, že na konečném řešení integrace jednotlivce má zcela zásadní význam přístup k problému ze strany samotného cizince (příslušníka národnostní menšiny). Nelze očekávat, že vše vyřeší stát nebo např. nezisková organizace. Bez aktivního přispění, spolupráce a zainteresování sebe samotného se nemůže proces integrace zdárně vyvíjet či dokončit.

Nedílnou součástí prakticky každého podobného procesu jsou také negativní rysy a dopady. Problém se stává aktuální i v kontextu „Evropské strategie zaměstnanosti“, která klade důraz na podporu integrace evropských trhů práce a mobilitu pracovních sil. Úroveň geografické mobility mezi jednotlivými členskými státy je obecně velmi nízká; její zvýšení má být podporováno postupným odstraňováním administrativních překážek, rozvojem jazykových a kulturních znalostí, uznáváním diplomů a kvalifikací bez ohledu na to, v které členské zemi byly získány.

Nedílnou součástí integrace je také zvládnutí úředního jazyka. V našem případě tedy češtiny. Ukazuje se, že je třeba podpořit zájem imigrantů o zvládnutí češtiny, motivovat je ke zlepšování češtiny, a to jak pozitivně formou vhodné a pro cizince atraktivní nabídky, tak i podmíněním získání některých oprávnění prokázáním určité úrovně jazykové kompetence. Za dobré je třeba považovat schválení záměru vytvořit systém výuky českého jazyka a zkoušek jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu. Úmysl dlouhodobě pobývat, respektive trvale se usídlit v České republice, je ovlivňován řadou faktorů. Jedním z nejdůležitějších je přítomnost partnera respektive rodiny nebo rodiny s dětmi v ČR. Rodina má výrazně stabilizační účinek, je významným mechanismem integrace na trh práce i hlouběji do české společnosti, podporuje formování dlouhodobých plánů a ambicí. Vůli

zůstat ovlivňuje i vzdálenost země původu – např. pro imigranty z Ukrajiny je snazší a levnější odjet zpět do původní vlasti a případně přijet znovu za další pracovní příležitosti než pro příchozí z Vietnamu a z Číny. Rodiny Ukrajinců také častěji než v případě jiných skupin zůstávají ve své domovině.

Pro skupinu cizinců, kteří zde pouze přechodně pracují a jejichž rodina žije v zemi původu, je primární dostat se na pracovní trh a začít vydělávat. Na hlubší integraci do české společnosti zřejmě nebudou mít zájem, naopak jsou ochotni akceptovat životní podmínky horší úrovně a za jistých okolností i nelegální práci. Hlavním mechanismem integrace těchto krátkodobých, výdělkem motivovaných imigrantů musí být tlak na legalitu jejich pobytu a na legalitu jejich zaměstnávání, včetně odvodu daní a pojištění, a tudíž i boj proti nelegálním výnosům z takového podnikání. Investice do hlubší kulturní a jazykové integrace imigrantů, kteří nehodlají v ČR setrvat, by měly pro stát jen velmi omezenou návratnost. V případě celých rodin je proces integrace jako takový třeba zaměřit nikoli na ty, kteří již umí česky, mají práci a žijí tu delší dobu – ti už se většinou stačili integrovat sami. Je třeba ovlivňovat ty, kteří ještě integrováni nejsou, a počítat přitom s tím, že imigranti sem ale nepřijíždějí, aby se integrovali; přijíždějí si vydělat peníze, opustit ekonomicky či politicky nevyhovující zemi původu, žít v lepších a bezpečnějších podmínkách či na vyšší životní úrovni. Zejména u příslušníků vietnamských a čínských komunit pak je to reference na nové obchodní příležitosti. Zájem o integraci vzniká až druhotně, nejsilněji v motivech a cílech vázaných na druhou generaci, na možnosti a šance dětí.

Získání občanství představuje pro většinu ekonomických imigrantů méně významné téma, získat jej chce pouze asi desetina z nich. Pro azylanty je naopak české občanství jasnou prioritou. Možnost získat občanství může mít silný motivační efekt vzhledem k posílení legálního chování, práce, podnikání, jakož i vzhledem k jazykové a kulturní integraci. Práce s touto kategorií cizinců musí však být ze strany státu – i přes její větší náročnost – aktivnější. Čím více dětí imigranta žije v ČR, tím větší je pravděpodobnost, že se zde rodina usadí. Rodinný model imigrace, respektive rodinný způsob života imigrantů, je silným faktorem zájmu cizinců na integraci do české společnosti a na stabilizaci životních podmínek. V případě azylantů je starost o rodinu často dokonce motivem k útěku za bezpečím a důstojnějšími podmínkami života; je zároveň i zdrojem odolnosti vůči obtížím, které provází adaptaci na české prostředí, kulturu a zvyklosti.

Integrační politika by se měla soustředit především na cizince, kteří zde žijí s celou rodinou a vychovávají zde děti. Stát by měl najít cesty, jak je lépe motivovat ke vzdělávání, zlepšování znalosti češtiny a otevírání českému prostředí a kultuře.

Závěr

Sociálně-právní aspekty stejně jako sociologie samotná je široké spektrum problémů, které je třeba správně kvalifikovat, definovat či pojmenovat. Ve vztahu k cizinecké problematice může být tento proces návodem, jak se s otázkou vzrůstajícího trendu migrace osob vyrovnat a být na možné eventuality připraven. V naší společnosti stále přetrvává (i když se o tom ne zcela otevřeně hovoří) určitá odtažitost nebo někdy až odpor k osobám cizí státní příslušnosti. Je to jev, který je do určité míry způsoben izolací naší republiky do roku 1989. Jinak je tomu samozřejmě v jiných státech na západ od České republiky, kde se setkávají a žijí migranti z celého světa již několik desetiletí. Ovšem i zde nelze konstatovat, že by byla tato problematika bez komplikací. Ba naopak. Nepokoje ve Francii nebo stále se prohlubující problémy s tureckou menšinou v Německu jsou toho důkazem. Jak řešit nastalé situace a sociální konflikty bývá vždy složitou otázkou, která nemá jednoznačné a jednoduché řešení.

Samotní cizinci však musí ctít a dbát zákonů a norem České republiky a především sami chtít a podílet se na své integraci do společnosti. Z historických zkušeností víme, že cílevědomí a svědomití lidé se dokáží adaptovat v novém společenském prostředí a dosáhnou i nadprůměrných výsledků a to i ve srovnání s domorodci. Naopak neadaptibilní nebo nepřizpůsobiví cizinci mají problémy nejen obecného charakteru, ale také přímo celospolečenského. Bývají pak vytlačováni mimo společenské dění a i mezi svými spoluobčany nemají zastání.

V minulosti, kdy i z naší republiky emigrovalo spousty lidí na „západ“ bylo mnoho z nich, kteří se v nové zemi a jejím prostředí nepřizpůsobili a nezvykli si. A tento stav u nich prakticky trval až do roku 1989, kdy se mohli svobodně vrátit. Nutno podotknout, že se takto zachovalo tisíce z nich. Na druhou stranu samozřejmě stovky Čechů dokázaly v zahraničí uspět a staly se velmi úspěšnými podnikateli, ale i vědci a např. pedagogy.

A tak samotný proces integrace cizinců a potažmo i příslušníků národnostních menšin (o kterých bych rád pojednal v některé z dalších prací), který obsahuje široké spektrum různorodých problémů a činností (od vzdělávání přes pracovní zařazení až po úplné začlenění do společnosti jako takové) je dlouhou a prakticky nekonečnou „cestou“. Na této „cestě“ je však mnoho překážek a bodů, které budeme do budoucna muset řešit i my, kteří třeba nejsme

v obdobné situaci. A to ať už si to připouštíme nebo ne, neboť se jedná o problém celospolečenský. A to platí dvojnásob nyní v době, kdy se Česká republika začlenila do evropských struktur i s jejími interkulturními směry a různorodou povahou jednotlivých států unie.

Resumé

Sociálně-právní aspekty imigrace a integrace cizinců je téma, které se neustále vyvíjí a mění. A to nejen z pohledu České republiky, ale i v kontextu celé Evropy a potažmo světa. Tuto diplomovou práci jsem pojal jako snahu o co nejjednodušší vysvětlení pojmů současné cizinecké problematiky laické veřejnosti a dále vymezení specifických problémů, které obsahuje a které ji tvoří.

V úvodních kapitolách je stručně naznačeno, jak je základní pojem „cizinec“ zakotven v našich normách a právních předpisech a rovněž je vysvětlen název „občan EU“. Především vzhledem k současnému přistoupení České republiky k Schengenské úmluvě se jedná o zásadní pojem. Rozdíly mezi „cizincem“ a „občanem EU“ jsou zakotveny především v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, který je jako stěžejní právní norma v této práci také několikrát citován. Mimo jiné se úvodní kapitoly také zaměřují na celkový stav cizinců a to nejen v České republice, ale samozřejmě taktéž v celé Evropě či Evropské unii.

Specifickou záležitostí je vstup na území státu a dále pobyt na tomto území. Podmínky vstupu a především pobytu jsou objasněny v další části práce a to nejen z pohledu konkrétních ustanovení zákona, ale také z pohledu statistických informací a datových záznamů.

Samotnému životu cizince na našem území je věnována rovněž značná část diplomové práce. Jsou zde rozebrány problematiky vzdělávání cizinců, jejich trestná činnost a v neposlední řadě uplatnění cizinců a jejich začlenění do společnosti. Využil jsem také svých praktických zkušeností a to na konkrétním příkladu padělaného cestovního dokladu, jehož dokumentaci a popis jsem zde zveřejnil.

Dosavadní stav jakékoliv veličiny nebývá těžké zanalyzovat. Ovšem daleko složitější bývá (a také je) předpovídat nebo předvídat budoucí jevy a pochody. I v tomto duchu zmiňuji některé aspekty cizinecké problematiky. Nutno podotknout, že se mnohé odhady či prognózy od pozdější skutečnosti velmi liší. Naše společnost a tím pádem tedy každý z nás, by měl mít alespoň minimální povědomí o tom, co se v jeho okolí děje a myslet si, že se nás určité věci netýkají, bývá velmi krátkozraké. Sociální aspekty integrace cizinců se právě v této době sjednocování Evropy stávají silným tématem, které se v žádném případě nevyhne ani České republice.

Anotace

Sociálně-právní aspekty imigrace a integrace cizinců v České republice v souvislosti se vstupem do EU a Schengenského prostoru, jak zní název této diplomové práce, představuje a vyjadřuje definování, analýzu a pokud možno z laického hlediska pochopitelný a srozumitelný výklad cizinecké problematiky a s ní spojených socializačních a integračních procesů. V nemalé míře je zde reprezentována také praktická stránka věci, tedy porovnání teorie (zákonů, nařízení, předpisů) a skutečnosti (praxe). Výstupem, či chcete-li cílem této práce je snaha o rámcové vysvětlení, pochopení a přiblížení cizinecké problematiky i s jejími pozitivy, negativy a především reálnými skutečnostmi, se kterými se (ať už si to připouštíme nebo ne) denně setkáváme a v budoucnu setkávat budeme.

Klíčová slova

cizinec, cizinecká policie, migrace, integrace, analytika, cizinecká problematika, azyl, Evropská unie, Schengen, kriminalita cizinců, zaměstnávání cizinců.

Annotation

Name of this bachelor thesis, “Social aspects of foreigners immigration and integration in the Czech Republic” presents and express definition, analysis and understandable interpretation, especially for non professionals, on aspects of foreigners living in the Czech Republic and connected socializations and integration processes. In this bachelor thesis is also compared theory (law, regulations, public notices) and reality (practice). The goal of this bachelor thesis is to give an explanation, understanding and approximation to aspects of foreigners living in our country together with its positive and negative aspects which we are meeting every day and we will be meeting in the future as well.

Key words

foreigner, Alien Police Service, migration, analytic, aspects of foreigners living, asylum, European Union, Schengen, foreigners' criminality, foreigners employment.

Seznam literatury a informačních zdrojů

Zákony a normy:

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů

Literatura a tištěné prameny:

Šišková, N., **Evropská unijní ochrana lidských práv** – Linde 2001

Přibáň, J., **Jací můžeme být? - Podoby demokracie a identity v multikulturní situaci** – Sociologické nakladatelství 2004

Roubalová, V., Günterová, T., Kostlán, F., **Příchozí** – G PLUS G 2004

Sinclair, N., **Cizinec v cizí zemi** - WD Publications 2005

Hejkalová, M., **Ženy a cizinci na konci tisíciletí** – nakladatelství Hejkal 2002

Odborné publikace:

Gabal, I., **Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků** – Analysis a consulting – Praha, 2004

Holá, B., **Cizinci v regionech ČR** – Český statistický úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2006

Erasmus – Studentské mobility Česká republika – Německo – Národní agentura programu SOCRATES – Praha 2005

Čermáková, H., **Evaluační škol poskytujících povinné vzdělání v Evropě** – Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu, *Národní oddělení Eurydice, Ústav pro informace ve vzdělávání – Praha 2005*

Integrace dětí přistěhovalců do škol v Evropě - Evropská komise, Generálního ředitelství pro vzdělávání a kulturu – 2004 (*český překlad - Ústav pro informace ve vzdělávání – 2004*)

Tessaring, M., Wannan, J., **Odborné vzdělávání – klíč k budoucnosti** – Syntéza Cedefopu – Lucemburk, Úřad pro oficiální publikace Evropských společenství – 2004 (*české vydání – Praha, Národní agentura programu Leonardo da Vinci, Národní vzdělávací fond, o.p.s., 2006*)

Niessen, J., Schibel, Y., **Příručka o integraci** – Evropská společenství – 2004 (*české vydání – Ministerstvo práce a sociálních věcí – 2005*)

Uherek, Z., Černík, J., **Výzkumné zprávy a studie o integraci cizinců na území České republiky** – zpracováno na základě zadání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Praha, 2004

Internetové portály:

www.cizinci.cz - stránky Ministerstva práce a sociálních věcí o integraci cizinců

www.cizinci.ic.cz – stránky vytvořené autorem této diplomové práce

www.czso.cz – Český statistický úřad

www.ec.europa.eu/ploteus/portal/home.jsp - Ploteus

www.epp.eurostat.ec.europa.eu – Eurostat.

www.demografie.info

www.migraceonline.cz

www.mpsv.cz – Ministerstvo práce a sociálních věcí

www.msmt.cz – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

www.portal.mpsv.cz/eures - Integrovaný portál MPSV Eures

Seznam příloh

- Příloha č. 1** – Padělek občanského průkazu Polska.....strana 77
- Příloha č. 2** – Symbol „Evropou volnou cestou“.....strana 79
- Příloha č. 3** – Článek z Haló novin – V Bavorsku se žije nejbezpečněji... ..strana 80
- Příloha č. 4** – Seznam aktivit Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva kultury, Ministerstva vnitra, Ministerstva průmyslu a obchodu.....strana 81

Padělek občanského průkazu Polska

Na první pohled není nic poznat.

Pod UV zářením již vidíme určité nesrovnalosti oproti originálu.
(foto autor)

Silným prosvícením průkazu v místě fotografie vidíme jakoby dvě podobizny (je třeba se důkladně podívat).

Důkladnou kontrolou se potvrdila domněnka, že se jedná o padělek. Na průkazu je nalepena další fólie s fotografií předkladatelky průkazu (foto autor).

Symbol „Evropou volnou cestou“

Semafor se zelenými světly, který je symbolem vstupu České republiky do schengenského prostoru.
(zdroj – informační materiál MV ČR vydaný u příležitosti přistoupení ČR k Schengenské úmluvě 2007)

Článek z Haló novin, 29. dubna 2009, www.halonoviny.cz, autor neuveden.

V Bavorsku se žije nejbezpečněji

Po otevření hranic se snížila kriminalita i v regionech sousedících s ČR

Jeden si tehdy mohl myslet, že Attila stojí před branami. A když se otevrou, nastane soudný den. Není divu, že takové mediální masáži, živěné šeptandou podleho mnoho, velice mnoho Bavorů, a nejenom v oblastech sousedících s Českou republikou. „Budou sem zcela volně jezdit krást a loupit!“, zaznívalo zcela veřejně před nějakými 20 měsíci, kdy se už vědělo, že se Schengenský prostor od začátku roku 2008 rozšíří. Bavoři si ostatně svůj blahobyt velice chrání a udělají snad cokoli, aby se o něj nemuseli dělit, nedejbože, aby jim někdo bral jejich klid. První celoroční bilance ukázala, že xenofobní kampaň, která ostatně neutichla ani po otevření hranic, neměla opodstatnění. V příhraničním regionu se loni snížila kriminalita o 3,5 %, informoval bavorský ministr vnitra Joachim Herrmann. Majetková trestná činnost, tradiční pole působnosti mezinárodních gangů, se propadla ještě výrazněji: Krádeže aut o desetinu, vloupání do bytů a podniků dokonce v řádu desítek procent, sdělil deníku Passauer Neue Presse mluvčí ministerstva vnitra Holger Plank.

Policisté vysvětlují svůj úspěch svou výraznější přítomností - viditelnou i skrytou - v terénu, která odstrašuje potenciální zločince. Hlídkují ve třicetkilometrovém pátracím pásmu podél hranice s ČR a na silnicích až do velkých měst - Pasov, Landshut, Straubing a Řezno. Namátkově kontrolují pohyb osob, vysvětluje mluvčí a z jeho slov je stále cítit ona bavorská obava, že zločinci přicházejí z východu. Že zastavují auta s cizími poznávacími značkami, především česká, hluboko ve vnitrozemí, by mohli naši krajané vyprávět hodně příběhů.

*Nic to však nemění na tom, že státní i bavorskou policii výrazně posílili příslušníci pohraniční policie, zrušené po rozšíření Schengenu a že viditelnost policistů v terénu má daleko lepší preventivní účinky než zpřísnování zákonů jako lék na všechno, jak se zpravidla děje u nás. Poprvé za 17 let se v celém Bavorsku snížil počet oznámených trestných činů o **patnáct tisíc** a loni činil 651 436. V Dolním Bavorsku a Horním Falcku, jež sousedí s Jihočeským a Plzeňským krajem, zaznamenali loni **pokles dokonce 4,6 %**, tedy výsledek lepší než zemský průměr. Bavorští policisté objasnili dvě třetiny trestných činů.*

V Bavorsku žijí lidé daleko bezpečněji než jinde v Německu, zdůraznil ministr. Platí to dlouhodobě a svou pozici si podle něj největší spolková země udržuje i díky pokračující reformě policie. Nicméně právě střelba v budově zemského soudu v bavorském Landshutu naznačuje, že bezpečí obyvatelstva, jak o něm mluví policejní ministr, ohrožují zcela nové formy kriminality. Pohříchu nemají vůbec nic společného s hrozbami z ČR, o jakých se naprosto vážně mluvilo i po rozšíření Schengenského prostoru.

**Seznam aktivit Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva kultury, Ministerstva
vnitřní, Ministerstva průmyslu a obchodu**

(příloha kapitoly 3.1)

➤ **Ministerstvo práce a sociálních věcí –**

- Mezinárodní centrum setkávání
- Poradna pro uprchlíky a migranty České Budějovice
- Podpora integrace znevýhodněných skupin migrantů
- Poradna pro cizince a uprchlíky Plzeň
- Sociální aktivační denní centrum pro cizince
- Pomoc cizincům a uprchlíkům v nouzi Brno
- Šance 2007
- Vznik Informačního a vzdělávacího střediska
- Komplexní sociálně právního poradenství cizincům na podporu jejich integrace v ČR
- Rodina odvedle 2007
- Bulletin SLOVO
- Koordinační a informační centrum pro cizince a azylanty
- Sociální poradenství pro azylanty a cizince v produktivním věku
- Právní, sociální a psychologická asistence cizincům při jejich integraci do české společnosti.

➤ **Ministerstvo kultury -**

- Arabské kulturní dny
- Studentské filmové kluby
- Poznejme se navzájem
- Měsíc černošské historie
- Kulturní a společenský život irácké menšiny v ČR
- Země, kde budu žít
- Dialog kultur 2006
- Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU
- Umožnění další existence a rozšíření záběru magazínu Nairi
- Kultura a lidové tradice národů Kavkazu
- Camp Afghanistan
- Setkání indonésko-české 2006
- Multikulturní festival "Barevná planeta VII." v Ústí nad Labem
- Kulturní a náboženské centrum pro migranty a uprchlíky.
- Colours of Ostrava
- Eurotrialog Mikulov 2006
- Folkworld Music Festival Folkové prázdniny Kolokvium Kouzla ve world music
- Wonderfest – hudba na Trojzemí
- Teatr Novogo Fronta

(pokračování)

- Multikulturní festival "Barevná planeta VII." v Ústí nad Labem
- Kulturní a náboženské centrum pro migranty a uprchlíky.
- Colours of Ostrava
- Eurotrialog Mikulov 2006
- Folkworld Music Festival Folkové prázdniny Kolokvium Kouzla ve world music
- Wonderfest – hudba na Trojzemí
- Teatr Novogo Fronta
- Billboard Gallery Europe
- Intercity Berlin-Praha
- Jeden svět/One World – 8. ročník MF dokumentárních filmů o lidských právech

➤ **Ministerstvo vnitra -**

- Právní poradenství pro cizince dlouhodobě legálně žijící v ČR
- Poskytování právního a sociálního poradenství cizincům a azylantům na území Moravy a Slezska
- Poskytování právního a sociálního poradenství cizincům a azylantům na území Olomouckého kraje
- Právní a sociální poradenství cizincům pobývajícím v ČR
- Pomoc migrantům uprchlíkům – právní poradenství
- Informační centrum pro cizince ve východních Čechách
- Informační centrum Multikulturního centra Praha
- Multikulturní centrum České Budějovice

➤ **Ministerstvo průmyslu a obchodu -**

- Informační materiál pro zahraniční fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky
- Ochrana spotřebitelů v České republice (informace o některých vybraných službách určená pro cizince)